mina ſunt, inueniat? An quærendũ potius reperiendũmq; aliũ modũ quẽdam, hũncq; diſcendũ? CRA. Maximè omniũ ſecundũ iſta hunc ipſum & quærẽdum & inueniendum. SOC. Age, ita cõſideremus, ô Cratyle: ſiquis dum res inueſtigat, nomina ipſa ſequitur, attenditq; quale vnumquodq; vult eſſe, vides quàm maximũ deceptionis periculũ ſubit. CRA. Quo pacto? SOC. Quoniam qui principiò nomina poſuit, quales eſſe res opinatus eſt, talia quoque nomina, vt dicebamus, effinxit. Nõnne ita? CRAT. Ita prorſus. SOC. Si ergo ille nõ rectè ſenſit, & vt ſenſit, inſtituit, nónne & ſequẽtes eius veſtigia deceptum iri exiſtimas? CRA. Haud ita eſt, imò neceſſe ſcientẽ fuiſſe illum, qui nomina poſuit. Aliter autẽ, vt iãdudum dicebã, nomina nequaquã eſſent. Euidentiſſimo autẽ argumẽto id eſſe tibi poteſt, haud à veritate aberrauiſſe nominũ autorẽ, quòd ſi malè ſenſiſſet, nequaquã ſibi omnia cõſonarent. An nõ aduertiſti & ipſe, cũ diceres omnia in idẽ tendere? SOC. Nihil iſta, ô bone Cratyle, valet defenſio. Quid enim mirũ eſt, ſi primò deceptus nominũ inſtitutor, ſequentia rurſus ad primũ vi quadam traxit, & ipſi conſonare coegit? Quẽadmodũ circa figuras interdũ exiguo quodã primo ignoto falſóq; exiſtẽte, reliqua deinceps multa inuicẽ cõſonãt. Debet enim quiſq; circa

Circa principium ſtatuendũ diſſerere multa oportet.

rei cuiuſq. principiũ ſtatuendũ, diſſerere multa, diligẽtiſſiméq. cõſiderare, vtrũ rectè decernat, nécne. quo quidẽ ſufficiẽter examinato, cætera iam principiũ ſequi debent. Miror tamen, ſi nomina ſibimet congruũt. Cõſideremus iterũ quæ ſuprà retulimus. Diximus profectò ita nomina eſſentiã ſignificare, quaſi omnia currant, ferãtur & defluãt. Itáne ſignificare cenſes? CRA. Ita certè, & rectè quidẽ. SOC. Videamus itaq. ex illis aliqua repetẽtes. Principiò nomẽ hoc ἐπιστήμη, id eſt ſcientia, ambiguũ eſt, magiſq. ſignificare videtur, quod ἵστησιν, id eſt ſiſtit in rebus animã, quàm quòd cũ rebus pariter circũfertur: rectiúſq. eſſe videtur, vt principiũ eius vt nũc ἐπιστήμην dicamus, q̃ per ε, ipſius eiectionẽ, πιστήμην: id eſt firmam ac fidã. Imò potius ι pro ε inſerto πιστήμην. Nam etiã πιστὸν ſiſtere omnino ſignificat. Deinde βέβαιον, id eſt firmum dicitur, quoniã βάσεως & στάσεως, id eſt firmamenti, & ſtatus potius quàm lationis eſt imitatio. Præterea ἱστορία id fortè ſignificat quod ἵστησι τὸν ῥοῦν, id eſt ſiſtit fluxũ, & ipſũ πιστὸν, id eſt credendũ, ἰστᾶν, id eſt firmare omnino ſignificat. Quinetiam μνήμη, id eſt memoria, oſtẽdit prorſus quòd in anima nõ motus eſt, & agitatio, ſed μονὴ, id eſt quies, ſtabiliſq. permanſio. Atqui ſi quis nomina ipſa obſeruet ἡ ἁμαρτία & συμφορὰ, id eſt error & calamitas, idẽ videbũtur inferre, quod σύνεσις & ἐπιστήμη, & cætera nomina quæ præclaris ſunt rebus impoſita. Itẽ ἡ ἀμαθία & ἀκολασία proxima his videtur. ἀμαθία quidẽ importare videtur, ἅμα θεῷ ἰόντος πορείαν, id eſt ſimul cũ deo euntis progreſſum. ἀκολασία verò omnino quandã ipſarum rerũ ἀκολουθίαν, id eſt perſecutionẽ atq. congreſſum. Atq; ita quę rerum turpiſſimarum nomina eſſe putamus, nominum illorũ quæ circa pulcherrima ſunt, quàm ſimilima videbuntur. Arbitror & alia multa reperiri poſſe, ſi quis ad hæc incũbat, ex quibus iterũ iudicabit nominum autorẽ non currentes delatáſq; res, imò ſtabiles indicare. CR. Verũtamen multa, ô Socrates, ſecundũ agitationes ſignificationem vides illũ conſtituiſſe. SO. Quid agemus, ô Cratyle? Nunquid ſuffragiorũ calculorũmq; inſtar nomina ipſa dinumerabimus? atq; ad hanc normã de recta ratione nominũ iudicabimus, vt ea tandẽ vera ſint, vtra ſignificatione plura appar uerint nomina. CRA. Haud decet. SOC. Non certè amice. Sed his iã omiſſis, videamus, vtrũ hæc nobis iſto modo fateris, an non. Age, nónne paulò antè cõfeſſi ſumus eos qui nomina in ciuitatibus ſingulis tum Græcis, tum Barbaris impoſuerunt, legiſlatores eſſe, & artẽ, quæ hanc facultatem cõtineret, legiſlatoriam? CRA. Maximè. SOC. Iam verò primi nomothetæ prima nomina vtrũ res quibus nomina imponebant noſcẽtes, an ignorantes impoſuerunt? CRA. Cognoſcẽtes, vt mihi quidẽ videtur, ô Socrates. SO. Neq; enim ô amice Cratyle, ignorantes poſuiſſent. CRA. Non, mea quidem ſententia. SOC. Redeamus illuc vnde digreſſi ſumus. Dixiſti nuper, ſi recordaris, neceſſariũ eſſe, illũ qui nomina ſtatuit, prænouiſſe ea quibus nomina tribuebat: perſtas adhuc in ſententia, nécne? CRA. Adhuc. SOC. Nunquid illum qui prima nomina poſuit, nouiſſe ais dũ poneret? CRA. Nouiſſe. SOC. Quibus ex nominibus res vel didicerat, vel inuenerat, quando necdum prima nomina fuerant inſtituta? cùm dictũ ſit impoſſibile eſſe res vel inuenire, vel diſcere, niſi qualia nomina ſint, didicerimus, vel ipſi nos inuenerimus? CRA. Videris mihi nonnihil, ô Socrates, dicere. SOC. Quo igitur pacto dicemus eos ſciẽtes nomina poſuiſſe, vel nominiũ cõditores ante poſitionẽ cuiuſlibet nominis extitiſſe, eóſq; res antea cognouiſſe, ſiquidem non aliter q̃ ex nominibus diſci res poſſint? CRA. Reor equidem Socrates, veriſſimum eum eſſe ſermonem, quo dicitur excellentiorẽ quandam potẽtiam, quàm humanam prima rebus nomina præbuiſſe, quò neceſſariũ ſit vt rectè fuerint diſtributa. SOC. Nũquid putas cõtraria ſibiipſi poſuiſſe nominũ autorem, ſi dæmon aliquis vel Deus extit? an nihil tibi ſuprà dixiſſe videmur? CRA. Fortè nondum altera iſtorũ nomina erant. SOC. Vtra igitur erãt vir optimè? num quæ ad ſtatum vergunt? an quę ad motũ potius? Neq; enim, vt modò diximus, multudine iudicabitur. CRA. Sic decet Socrates. SOC. Cùm itaq; diſcentiant contendántq. de veritate inuicem nomina, & tam hæc quàm illa vero propinquiora eſſe aſſerant, cuius ad normam diiudicabimus? Quò nos vertemus? Neq; enim ad alia nomina cõfugiemus, quia præter hæc nulla. Verùm alia quędam pręter nomina quęrenda ſunt, quę nobis oſtendant abſq. nominibus, vtra iſtorum vera ſint, rerũ videlicet mõſtrantia veritatem. CRA. Ita mihi videtur. SOC. Si hæc vera ſunt Cratile, poſſunt, vt videtur, res ſine nóminibꝰ percipi. CRA. Apparet. SOC. Per quid potiſſimum, aliud ſperas res ipſas percipere? Nõnne per quod conſentaneum ac decẽs eſt: per mutuã illarũ communionem, ſcilicet ſiquo modo inuicem cognatæ ſunt, & per ſeipſas maximè. Quod enim aliud eſt ab aliis, aliud quiddã non illas ſignificat. CRA. Vera loqui videris. SOC. Dic obſecro nónne iam ſæpe conceſſimus, nomina quæ rectè poſita ſunt, ſimilia illorũ eſſe quorum ſunt nomina, rerúmq;, imagines eſſe? CRA. Conceſſimus planè. SOC. Si ergo licet res per nomina diſcere, ac etiã per ſeipſas, quæ præſtantior erit lucidiórq; perceptio? Num ſi ex imagine cogitetur, & imago ipſa vtrũ rectè expreſſa ſit, & veritas cuius hæc eſt imago? An potius ſi ex veritate tam veritas ipſa quàm ipſius imago, nunquid decẽter imago ad eam fuerit inſtituta? CRA. Si ex veritate. SOC. Qua ratione res vel per doctrinam vel per inuentionem cõpræhendendæ ſint, iudicare, maioris quàm meum ac tuum ſit, ingenij opus eſſe videtur. Sufficiat autem nunc inter nos conſtitiſſe quod non ex nominibus, imò ex ſe ipſis potius diſcendæ quærendæq; ſunt. CRA. Sic apparet, ô Socrates. SOC. Animaduertamus & hoc præterea, ne multa hæc nomina in idem tendentia nos decipiant, cùm qui illa impoſuerũt, currere omnia ſemper flueréq; putauerint, atq; ea conſideratione poſuerint: videntur nempe mihi ita exiſtimaſſe: quorum tamen opinio ſi talis extitit, falſa habenda eſt. profectò illi velut in quandam delapſi vertiginem, & ipſi vacillant iactantúrque, & nos in eandem rapientes immergunt. Conſidera vir mirifice Cratyle, quod ego ſæpenumero ſomnio, vtrum dicẽdum eſt eſſe aliquid ipſum pulchrum ac bonũ, & vnumquodq; exiſtentium ita, nécne? CRA. Mihi quidem, ô Socrates, eſſe videtur. SOC. Illud igitur, ipſum conſideremus, non ſi vultus quidam aut aliquid talium pulchrum eſt, quippe hæc omnia fluũt: ſed ipſum quod pulchrum dicimus, nónne ſemper tale quale eſt perſeuerat? CRAT. Neceſſe eſt. SOC. Nunquid poſſibile eſt ipſum rectè denominare, ſi ſemper ſubterfugit, ac primò quid illud ſit, deinde quale ſit dicere? vel neceſſarium eſt, dum loquimur aliud ipſum ſtatim fieri, iugitérq; diffugere, nec tale amplius eſſe? CRA. Neceſſarium. SOC. Quo pacto aliquid illud erit, quod nunquam eodem modo ſe habet? Si enim quandoque eodem modo ſe habet, eo in tẽpore quo ſic ſe habeat, perſpicuum eſt quòd minimè permutatur: ſin autem ſemper eodem modo ſe habet, idémque exiſtit, quomodo tranſit vel mouetur, cùm ideam ſuam non deſerat? CRA. Nullo pacto. SOC. Præterea à nullo cognoſceretur. dum enim cognitura vis ipſum aggrederetur, aliud alienúmq; fieret. quare quid ſit aut quale, cognoſci non poſſet. nam cognitio nulla ita rem percipit, vt nullo modo ſe habentem percipiat. CRAT. Eſt vt ais. SOC. Sed neque cognitionem ipſam eſſe affirmandum eſt, ô Cratyle, ſi decidunt omnia, nihílque permanet. Si enim cognitio ex eo quòd cognitio eſt non decidit, permanebit ſemper, ac ſemper erit cognitio: ſin autem cognitionis ſpecies ipſa diſcedit, ſimul & in aliam cognitionis ſpeciẽ delabetur, neq; cognitio erit. Quòd ſi perpetuò migrat, ſemper non erit cognitio. Atque hác ratione neque quod cogniturum eſt, neque quod cognoſcendum, ſemper erit. Sin autem ſemper eſt quod cognoſcit, eſt quod cognoſcitur, eſt pulchrum, eſt & bonũ, éſtque denique exiſtentium vnumquodque, quæ in præſentia dicimus, neq; fluxus neque lationis ſimilia mihi videntur. Vtrum verò hæc ita ſint, an vt dicebant Heracliti ſectatores, aliiq; permulti, haud facilè diſcerni poteſt. Neque hominis admodum ſanæ mentis eſt ſeipſum animúmq; ſuum nominibus credere, & autorem nominum ſapientem aſſeuerare, atq; ita de ſeipſo rebúſq; omnibus malè ſentire, vt putet nihil integrum firmúmq; exiſtere, ſed omnia velut fictilia fluere atque concidere, & quemadmodum homines deſtillationibus capitis ægrotantes, ſimiliter quoque res ipſas affici iudicet, adeò vt diſtillatione & fluxu omnia compræhendantur. Fortè, ô Cratyle, ita eſt, fortè etiam aliter: forti igitur animo & diligenti ſtudio inueſtiganda res eſt. neq; enim facilè aſſentiendum. Iuuenis adhuc es, atque tibi ſufficit ætas. Et ſi quid inueneris indagando, mihi quoq; impartiri debes. CRAT. Nauabo operam Socrates. Ac certè ſcito me etiam in præſentia non torpere, imò cogitanti mihi & multa animo reuoluenti multò magis ita vt dicebas ipſe, quàm vt Heraclitus, res ſeſe habere videntur. SO. CRA. Deinceps amice poſtquam redieris, me doceto. Nunc autem vt conſtituiſti, in agrum perge. Atqui & Hermogenes hic te comitabitur. CRA. Fiet vt mones, Socrates. Verùm tu quoque iam de his cogita.

GORGIAS PLATONIS, VEL, DE RHETORICA.

MARSILII FICINI ARGVMENTVM.

CVm duo quædam in animo potiſſima ſint, cognitio & affectus, cognitionem quidem ſophiſtæ ſub veritatis ſpecie ad falſa detorquent, affectũ verò populares poetæ ſub cocinnæ voluptatis eſca in diſſonas perturbationes ſæpe præcipitant. Oratores denique populares tum cognitionem falſis decipiunt coniecturis, tum affectum in motus varios concitant. Quapropter cùm horum opera mentes hominum, tum falſis opinionibus, tũ pernicioſis affectibus ægrotare cogantur, Plato humanorum medicus animorum nos à ſophiſtis quidem omnino, ab oratoribus quoque atque poetis quodammodo procul abducit, profectò ſophiſtas & vndique & omnes exterminat, poetas autem neque omnes, ſed illos qui vel turpia de diis & fingunt, vel perturbatos animos acrius imitãtur & referunt, neque vndique, ſed ex vrbe id eſt ex iuuenum ignorantúmque turba, qui in perturbationes admodum ſunt procliues, & allegoricum poetarũ non penetrant ſenſum. Quamobrem in libris De republica poetas iubet vel expelli, vel cogi de Deo honeſtè loqui, neque perturbationib. audientes aſſuefacere, ſed & diuinos hymnos canere, & leges patrias magnorúmque geſta virorum grauiter recenſere. Sed vt reuertamur ad oratores hos quoque non omnes Plato vituperat, ſed eos duntaxat, qui ad id incumbunt aſſiduè, vt quicquid libuerit, quacunque valeant ratione audientibus perſuadeant abſque delectu, ſiue malum id eſt, ſiue bonum, ſeu falſa ſit ratio, ſeu vera, vel commiſeratio, vel concitatio, vel coniectura. Quale fuerat Lyſiæ Thebani, atque Tiſiæ, tecnon Gorgiæ Leontini propoſitum. Anteponit verò aliis Periclem in Phædro atque Iſocratem, propterea quòd eloquentiam cum philoſophia coniunxerint. Additque legitimum oratorem oportere rerum intelligere rationes, morum leges, verborũ vires, naturas ingeniorũ, verbáque certa quadam ratione componere ingeniis audientiũ quod fieri poteſt, accommodata, communis boni perſuadendi gratia: neque tam ad id incumbere, vt ea quæ dicit hominib. grata ſint, quàm vt accepta Deo. Eum vero qui Tiſiæ Gorgiæq; more non veritatem ipſam atque iuſtitiam, ſed coniecturam turbæ dũtaxat veriſimilem probabilémque ſequitur, tanquam hominem ciuitati ante alios noxiũ deteſtatur, quaſi eloquentia ſine ſapiẽtia ſit enſis acutus in manibus furioſi. Duos autẽ exagitat ante alios, Lyſiam quidem in Phædro, hic verò Gorgiam. Nã quantò maioris autoritatis erant, tantò periculoſiores erant. Adducitur hic in medium & Polus orator Gorgiæ ſectator, & Callicles eorum aſtipulatur. Socrates autẽ primò per Chærephontem agit familiarem ſuum, & id quidem aduerſus Polũ. Deinde ipſe per ſe contra Gorgiam. Quoniã verò hi in aliarum rerum rationib. aſſignandis apud populum mirum in modũ gloriari ſolebãt, oſtenditur eos, vt ipſis omnis adimatur fides, neſcire, ſuæ profeſſionis rationes afferre. Interrogatus enim Polus quæ ſit ars Gorgiæ, cùm debuiſſet eam ſolùm per neceſſaria definire, & quæ ſit explicare, per ſuperflua circunſcripſit, & qualis, & id quidem affectato nimium ſtylo, quo vti conſueuiſſe, in Phædro vbi de oratorũ ſtylis agitur, confirmatur. Deinde interrogatus ipſe Gorgias quæ ſit ars eius, inepta quadam iactantia reſpondit eſſe rhetoricã. Rogatur deinceps quid ſit rhetorica definire. Meminiſſe verò debemus rem quamlibet in eo quod ipſa eſt partim quidem cum rebus aliis conuenire, partim verò differre, atq; id per quod conuenit, nominari genus: per quod diſcrepat, differentiam. hinc fit, vt definitio quæ idipſum quod res eſt compræhendit, per genus eiuſmodi, differentiámq; debeat aſſignari. Gorgias ergo vtpote qui artem ſuam neſciat definire, genus ipſius & id quidem ineptè profert. Differentiam verò quam mox in eadem reſponſione vnà cum genere debebat adducere, vix tandem poſt multas interrogationes extorquente Socrate in medium afferre compellitur. Principiò reſpondet rhetoricam eſſe artem circa ſermones,

nes. Et quoniā aliæ quoque ſunt ſimiles, interrogatur circa quos qualéſve ſermones, vt qua in re ab alijs artibus differat, diſcernatur. Reſpondet autem circa ſermones qui dicendi vim præſtāt. Iterum id alijs artibus eſt commune. vnde rurſus adiungere cogitur, rhetoricam verſari quàm plurimum circa ſermones, vimque dicendi. Sed quoniam id quoq; commune cum multis, vrgetur iterū addere circa ſermones, ſcilicet de rebus maximis. Cùm verò & id commune, iam neſcio quid diſtinctius afferre compellitur, id eſt per oratoriam nos cōſequi vt nulli ſeruiamus, ſed alijs dominemur, atque eſſe oratoriam artem perſuaſionis pro arbitrio effectricem. Interea Socrates admonet, vt in diſputādo nō tam ad perſonam qua cum diſputatur, quàm ad rē ipſam & ſermonem & animum intendamus. Deinde verò quoniā omnis ars aliqua de re perſuadet, quæritur qua de re, & qualis ſit rhetoris perſuaſio. Mox in duo diſtinguitur perſuaſio. In eam ſcilicet quæ ſcientiā, & in eam quæ facit fidem. Concluditúrque oratoriam perſuaſionem non ſcientiam afferre, ſed fidem, non circa quælibet propriè ſed circa iuſta atque iniuſta, non vbique, ſed in turba potiſſimum, ac de rebus quæ præcipuè ad rempublicam pertinent. Additur quinetiā oratorem de rebus inſuper ad artes alias propriè pertinentibus ſuadentius quàm artifices ipſos poſſe loqui, non quidem inter artium ipſarum peritos, ſed imperitos. Inter hæc admonemur ne potentia vnquam artéque abutamur. Item ne in diſputando vbi ad veritatem percipiēda neceſſaria eſt tranquillitas, perturbemur. Rurſus æquo animo atque libentiſſimo redargutionem eſſe recipiendam, præſertim in moribus corrigēdis. Nihil deterius enim eſſe quàm de moribus falſa ſentire. Poſt hæc concedit Gorgias non pertinere ad oratorem ſcire qua ratione res ipſæ ſe habeant, ſed machinationem quandam ſic ad perſuadendū excogitare, vt ipſe quamuis ignorans, tamen apud ignorantes magis intelligere quàm ipſi ſcientes appareat, officiúmq; eius eſſe, de quolibet in turba ſtrenuè loqui non docendo, ſed perſuadendo. Concedit quoque oratorē ſcire id debere & poſſe quod ſit veriſimile, etiā ſi id quod verū eſt neſciat. quod quidem fieri nullo modo poteſt. Niſi enim rē ipſam cognôueris, nūquam quid illius ſimile ſit, agnoſces. Proinde quæritur vtrū ſicut ad oratorem alia ſcire non attinet, ita neque etiam quid bonum, honeſtum, iuſtum ſit intelligere. Gorgias verò cùm aliàs dixerit, oratorē ad hæc atque illa ſimiliter ſe habere, hic ſibi repugnans, ſcire hæc ſaltem oportere conſenſit. Hinc Socrates argumentatur. Si orator ſcit iuſta, ergo eſt iuſtus, tentans videlicet Gorgiam nunquid vim conſequentiæ teneat. Ille verò admittit ſtatim, cùm propriè in ſcientiis artibúſq; ad intelligentiam pertinentibus id ſequatur, ſcit aſtrologica vel fabrilia, ergo aſtrologus eſt vel faber: in ijs tamen quæ ad volūtatem moréſque pertinent non ſequatur, ſcit iuſta, ergo iuſtus. Opus enim ad iuſtitiā eſt voluntate. Veruntamen ſiquis diuinam quandam de iuſtitia ſcientiam habeat, quod quidem ſpirante deo fieri quandoq; poſſe Plato vult, rectè ſequetur. Quiſquis enim certiſſimè ſciuerit quantum bonum iuſtitia ſit, quantúmve præmium maneat: atq; contrà quantum iniuſtitia malum, quantúmve huic ſupplicium debeatur: is proculdubio iniuſtitiam fugiens, iuſtitiam complectetur. Quacunque verò ratione ſeſe res habeant, Gorgias ſibimet cogitur contradicere. Quippe cùm in ſuperioribus, oratorē iniuſtum eſſe aliquando poſſe conceſſerit, hic verò neget. Poſt hęc Socrates ex arrogantia Poli ſub quadam ironia & iuniores improbat, ſiquando ſeniores corripiant arroganter, & præcipit omnibus vt emendari à quolibet facilè patiantur. Cæterùm vt quæ ſequuntur planè intelligantur, aduertendum eſt, oratoriam vel in genere, vel in ſpeciebus poſſe conſiderari: atque in genere quidem definiri, induſtriam ad perſuadendum in materia ciuili promptiſſimam, tum quadam probationis facultate, tū vel maximè eloquij gratia. Ideóq; inter artem quandā differendi poëticámq; eſſe quodammodo conſtitutam. Hactenus oratoria intellectui quidē bonū eſt, voluntati verò neque bonum eſt neq; malum. Huius autem duæ ſunt ſpecies, philoſophica, & popularis ſiue adulatoria: illa bonum, hæc verò malum. Illius quidem finis eſt, certis rerum, verborum, morum rationibus, audientes ad cōmune bonum perducere. Quā maximè laudat in Phædro ex philoſophia poëſique grauiori compoſitam. Alterius autem finis eſt per coniecturas turbæ veriſimiles, concitationéſque animorū, quodcunque libuerit impetrare. Hāc inter ſophiſticā vulgarémque poeſim ponimus ex vtriſque permixtam, quam in hoc dialogo deteſtatur. Diuidit autem artes ipſius hominis propriè curatrices in duo præcipuè genera. Quorum primum curat animum, ſecundum verò corpus. In animo legalem facultatem ait legum conditricem morúmque moderatricem, animum ipſum in habitu quodam naturæ conſentaneo formare atque ſtabilire: artem verò iudicialem animum, ſi quando hinc lapſus fuerit, reſtituere. In corpore quoque geminas ponit artes, ſimiliter corporis curatrices, gymnaſticam quidem huius exercitandi magiſtram in bona ipſum habitudine pro viribus cōfirmantem. Medicinam verò corpori amiſſam ſanitatem reſtituentem. Quapropter qualis eſt legalis in animo, talis in corpore videtur eſſe gymnaſtica. Item qualis iudicialis in animo, talis in corpore medicina. Has omnes appellat artes, quia certa ratione perducant ad bonum. Subdit naturam quandam ſiue peritiam, adulatoriā, ſeruilem, atque fallacem, quæ falsò has quatuor æmulatur. Per ſophiſticam quidem ſimulat legalem, per oratoriam ſcilicet vulgarem fingit iudicialem, per fucatoriam præ ſe fert gymnaſticā, per coquinatoriā medicum repræſentat. Totū verò hoc adulandi genus negat eſſe artem, quia non ratione certa ad verum bonum; ſed lenociniis contendit ad gratiam. Sed ne quis exiſtimet Platonem longè omnium eloquentiſſimum legitimam eloquentiā coquinariæ comparare, legat Phædrum, in quo & eam probat, & finem officiúmque & præcepta eius ſubtiliſſimè tradit, aſſeritque ipſam eſſe ſimilem medicinæ. Quoniam verò Polus oratoriam vim extollens, oratores ait ex eo maximam habere potentiam, quod pro arbitrio valeant aduerſarios carceri mortiq; dānare, vel expoliare bonis, vel vrbe priuare. Socrates duobus potiſſimū argumentis probat iniuſtos non eſſe potentes. Primo quidem, quoniam potentia exoptanda eſt vnicuique tanquam bonum: conſtat verò licentiam quodcunque libuerit faciendi iniuſtis hominibus veluti mente captis non modo non bonā eſſe, ſed malam, atque tandem pernicioſam. Deinde maxima poteſtas eſt poſſe idipſum quod velis efficere. Patet autem omnes verū velle bonum. At malos verū bonum vel agere vel conſequi nunquā. Adde quòd mala mens eo ipſo quod mala eſt, diſcors in ſeipſa & inſana cenſetur, iamque ab his quæ afferuntur ſenſibus ſuperata. Quis ergo dixerit mētem & languidā & more mancipij ſuis ſeruientem mancipiis, eſſe potentem? Interea humana omnia diſtinguuntur in tria, ſcilicet in bona, maláque, & media. Bonorū primum eſt ſapientia. Secūdum, optanda corporis habitudo. Tertium, fortunæ commoditas. Sed hæc duo catenus iudicantur bona, quatenus commodum menti exhibent miniſterium. Horum verò oppoſita dicuntur mala, ſed horum media tanquam indifferentia ſunt, quæ non magis ad bonum declinant quàm ad malum, vt ire, ſedere, atque ſimilia. Additur neminē velle aut mala aut media, aut ea quæ agit propriè, imò dūtaxat ea quorum gratia mouetur & agit. Non ergo qui iniurias faciunt, ipſas volunt iniurias, ſed bonum cuius gratia faciunt. Bonum verò nō conſequuntur, non aſſequuntur ergo quod volunt. Non ergo potentes. Deinceps verò Socrates ex errore Poli communi cū multis nactus occaſionem ſancta nobis tradit præcepta. Cui peccare grauiter licet, propè miſer eſt: qui peccat grauiter iam eſt miſer: qui peccati non luit pœnas, eſt miſerior. Iniurias pati eligendū eſt potius quàm inferre. Licentia quodcunque libuerit faciendi non eſt potentia, niſi id nobis ſit denique cōducturum. Conducet autem iuſtè duntaxat vtentib. Iniuſti etiam ſi totius orbis imperio potiantur, infelices ſunt, imò infeliciſſimi. Quò enim magis peccare licet, & quò minus peccati datur pœna, eo infeliciores habentur. Felicitas in ſapientia iuſtitiáq; conſiſtit. infelicitas in contrariis. Quoniam verò Polus veritatis iudicium quod ad iudicis qualitatem potius quàm ad iudicantium numerum referri debet, in quorumlibet teſtiū multitudine collocat, ideo Socrates optimum probandi modum eſſe reſpōdet, ſi vnicum in cauſa teſtē adduxeris, aduerſarium ſcilicet ratione conuictum: alioquin coaceruatam vndiq; teſtium multitudinem, parui ad veritatem eſſe momenti. Prætereà quia Polus ait iniuria quidē facere turpius eſſe, pati verò peius: Socrates id arguit, aſſerens idem in reb. humanis moribúſque bonum eſſe atque pulchrum ſiue honeſtum: idem malum atq; turpe. Deinde idipſum pulchrum vel propter voluptatem, vel vtilitatem, vel vtrunque puta exiſtimari, turpe verò contrà. Hinc argumentatur: ſi facere iniuriam turpius eſt quàm pati, non ex eo quidem quod ſit moleſtius, ex eo igitur quod ſit damnoſius ſi ita, ergo deterius iudicatur. Mox adiungit oportere ſeipſum rationi tanquam medico curandum committere. Affirmat queq; iuſtam peccatorū punitionē, ei qui patitur, prodeſſe plurimum. Hæc enim ſi iuſta eſt, ergo pulchra atq; honeſta. Si ita, ergo bona: ſi bona, cōfert animo, videlicet tanquā medicina corpori, multóq; magis, à morbo enim animi liberat, qui grauiſſimus eſt morborum omnium atq; malorum. Inter hęc animaduerte theologorum ſententiam, nihil magis neceſſarium eſſe vtiliúſq; peccatoribus quàm confiteri peccata, affici pœnitentia, pœnas à iudice petere, æquo animo ferre vt purgetur animus, antequā inſanabilis morb. eius euadat. Poſthęc audies faci

limum

limum eſſe nobis affectū illi noſtrū ſignificare qui ſimili laboret affectu. Item Socratem philoſophiæ amore captū illi ſemper obtemperare. Prætereà eligendum potius eſſe vt cætera nobis diſſonēt omnia, quàm vt animus intra ſe diſſonet. Proinde vbi Callicles Socratem corrigit quaſi argutiarum nimiū ſtudioſum, intellige ſub perſona Socratis Sophiſtas à Platone redargui. Tangit poſtea Callicles Thraſymachi multorúmq; prophanam opinionem, dicentium mores & leges non naturæ ordine, ſed ſola hominum vel opinione vel fictione conſiſtere. Quod in libris De republica & inſequentibus confutatur. Quod verò afferre videtur Callicles contra philoſophos, intellige non contra legitimos philoſophos eſſe dicta, ſed partim aduerſus ignauiſſimos ſophiſtarū, partim aduerſus eos qui philoſophiæ ſtudio abutuntur: dū vel ita ſolam logicā ſectantur, vt partes ſpeculationis alias deſerant: vel ita ſolam ſpeculationē capeſſunt, vt philoſophica morū præcepta inſtitutaq; ciuilia negligant. Nonnulla verò in ipſa Calliclis inuectiua falſa dicuntur, quę in ſequentibus refellētur. Poſt hæc autē præcipitur omnē in animæ noſtræ examine atque probatione eſſe diligentiam adhibendam, atque ad id tanquā iudicem vnū eligendum eſſe, in quo ſapientia ſit rei ipſius qua de agitur, & beneuolentia qua libentius conſulat, & audacia inſuper, per quam quod profuturum putet, non vereatur exprimere. Deinde nos admonet Socrates, cū rationales natura ſimus, ne irrationali caſu & fortuna viuamus, ſed certum vitæ finem diligentiſſimè præſcribamus, viáſque ad ipſum eligamus commodiores. Deniq; dū ſæpius obſecrat Calliclē, vt ipſum liberè audactérq; redarguat, admonet nos nihil inquirere impenſius oportere quàm animi medicinā. His actis Callicles cōcedit idē eſſe natura potentius validiúſq; & melius, atque naturalem iuſtitiā velle, eum qui potentior eſt, habere quæcunque inferiorū ſunt, eiſq; dominari, legémq; illius naturaliter eſſe iuſtā. Ad hæc Socrates ita infert, Si idem eſt potentius, validius, melius, atque multitudo validior eſt quàm vnus, ergo & potentior atq; melior. Multitudinis ergo leges cū potentioris melioriſque ſint, iuſtæ naturaliter erunt. At huius leges ſtatuunt eſſe iuſtū ſeruari inter omnes æqualitatem, atq; eſſe turpius iniuriā inferre quàm pati. Quamobrem nō ſolùm lege turpius eſt facere iniuriā quàm pati, atque iuſtum eſt æquitatē ſeruare, vt in ſuperioribus dixerat Callicles, ſed etiā ipſa natura. Prætereà quia Callicles in ſuperioribus potentiores illos eſſe putauerat: qui aſtutia, audacia, violentia, cæteros anteirent: Socrates paulatim hunc emendat, cogitque fateri potentiorem eſſe, qui prudentior fortiórq; ſit ad rempublicam gubernandam. Significat quoque inter hæc ſe eadē ſemper eiſdem de rebus adducere, probans videlicet conſtantiā, improbans leuitatem. Iā verò Calliclem conatur vltra prudētiā fortitudinémque ad temperantiam quoque perducere. At hic quemadmodū ſuprà Thraſymacū imitatus circa iuſtitiam potētiámque errauerat, ita nunc ſequutus Ariſtippum circa temperantiam ſimiliter errat, eā appellans ſtudiū ingenij ſeruilis ignauiam, atque in fouendis explendiſq; ſenſuum libidinibus virtutem aſſerens felicitatémque conſiſtere. Socrates autem mox ad demonſtrandum ſeſe accingit, temperantiam non opinione humana, ſed ordine naturæ cōſtare. Profectò naturalis ordo requirit, vt inferiores animæ partes ſuperioribus pareāt, totúſq; animus cōſonans vndiq; ſit & ſanus & pulcher, neq; agat fruſtrà, ſed finē propoſitū conſequatur, qualis eſt habitus vitáq; tēperati. Contrà verò in homine intemperato ratio regina hominis ſeruili ſeruit concupiſcentiæ, diſſouat quoq; & languet, opúſq; inexplebile molitur, incomparabilique moleſtia volantē ſequitur voluptatem. Id totum Socrates Pythagoreorum præſertim Philolai & Empedoclis ſentētijs explicat, duplici præcipuè via, ſcilicet per fabulam & exemplum: in quibus ipſe conſidera, animā in hoc corpore omnem quidem eſſe mortuam, intemperantē prætereà inferis deputari, irrito aſſiduóq; labore miſerabiliter agitatam, dum quodā perforato vaſe, id eſt deprauato fallaciq; iudicio continuè machinatur perforatum quoq; vas alterū, id eſt concupiſcentiam inexplebilem fluentibus oblectamētis implere. Poſt hęc quia Callicles non ſolùm virtutē, ſed etiā felicitatem in aſſidua libidinū expletione conſtituit, affirmátque idem eſſe voluptatē atq; ipſum bonū, dolorem quoque idem atque malum, idcirco Socrates id pluribus rationibus confutat. Prima, conſtat voluptatem non eſſe ipſum bonum, cùm ſæpe & turpiſſima ſit, & turpiſſimis hominibus adſit. Secunda, bonum & malum vtpote contraria in eodem ſimul eſſe non poſſunt. At voluptas & dolor in eodem ſunt ſimul, quando videlicet quis ſitiens bibit. tunc enim ſitiendi moleſtia cum bibendi voluptate concurrit. Tertia, bonum & malum ſicuti cætera cōtraria ſolent, nō ſimul abeunt ab eodem. Voluptas autem dolórq; tunc ab eodem ſimul abeunt, quando quis eodem in tempore dum bibit ceſſat ſimul & ſitire pariter & delectari bibendo. Quarta, vnuſquiq; præſentia quidē boni ſit bonus, mali verò præſentia ſit malus. At neq; præſente voluptate boni fiunt homines diſſoluti, neq; dolore probi homines mali fiunt. Quinimò cùm ſæpe æquè gaudeant, aut doleāt boni atq; mali, & aliquando mali magis gaudeant, & boni magis doleant, certè ſi voluptas quidem bonum eſſet, dolor verò malū, ſequeretur vt frequēter tam boni quàm mali pariter boni forent aut mali, ac nonnunquā boni magis mali, quàm ipſi mali, atque è conuerſo. Inter hæc animaduerte præceptū Socratis obſeruandum, ſcilicet non eſſe ad grauiſſima feſtinandū, niſi leuiora prius fueris conſequutus. Aſſeruntur deinde nonnulla, ex quibus confirmare quis poſſit, voluptatem non eſſe ipſum per ſe bonum, propterea quòd multæ reperiātur voluptates malæ, noxiæ videlicet & animo ſimul & corpori, nóſque à rebus optimis diuertentes. quòd ſi voluptas ipſum per ſe bonum eſſet, nulla eſſet mala voluptas proinde diſtingūtur iterū facultates, & quæ velut artes ad bonū vtiléq; certa ratione procedūt, & quę tanquā adulationes, nulla veri boni adhibita ratione voluptatē ſolā aucupantur: quarum in numero poeſim & muſicā, communémque oratoriā collocat. Tu verò inter differendū hanc nota ſententiā, Virtutem corporis ſanitatémq; in ordine quodam & ornatu cōſiſtere, ſimilitérq; in ordine ornatúq; ſuo animi virtutem atque ſanitatem. Ex quo fit, quemadmodū virtus corporis vitiumque non in opinione, ſed in re ipſa vel naturæ conſentanea vel oppoſita reperitur, ſic virtus vitiúmq; animi non ad humanam opinionē, ſed ad naturæ legem diiudicetur. Conclude tandem, quantum naturaliter præſtat corpus habere ſanum quàm ægrotum, tantū præſtare ſimiliter temperatū quàm intemperatum animū poſſidere. Prætereà confirmatur in ſequētibus ſententia Pythagorica, omnibus in rebus eſſe optimam temperantiam. Quæ quidem prima omnium adoleſcentibus eſt tradenda, per quam præcedens pueritiæ intemperantia corrigatur, totúſque animus tēperetur, quam mox ſequi cæteras virtutes exiſtimat. Siquidem temperatus erga deum atque homines agit decentiā, pius eſt iuſtúſque & fortis. Deinde concluditur in ſola virtute felicitatem, in ſola improbitate eſſe miſeriam, omniaque humana ad virtutem velut ad ſignum certiſſimè referenda. Prætereà ſicut ad beatitudinem neceſſaria virtus eſt, ſic & vitiorum caſtigationē punitionémque neceſſariam eſſe, quaſi morborum animi medicinam. Denique intemperatum neque hominibus, neque deo, neque ſibimet amicum eſſe poſſe. Vt autem naturalem temperantiæ excellentiam nobis oſtendat, ex Pythagoreorum Orphicorūque mente ſubiungit, vniuerſum temperantia atque etiam concordia & iuſtitia, quæ continentur in ipſa temperantia, contineri: ideóq; quod & Pythagoras inquit, intemperantiam in omnibus tanquam pernicioſiſſimam eſſe totis viribus fugiendam. Quoniam verò ad hanc ſimul atque iuſtitiam æqualitas præcipuè pertinet, æqualitatem in primis præcipit obſeruari, quā aſſerit in diis & hominibus valere quam plurimum. Aequalitatē, inquam, geometricam, per quam vnicuique æqualis ita ſit diſtributio, vt pro capacitate meritiſque cuiuſq; æqualiter diſtribuatur, æqualiter inquam, id eſt neque magis neq; minus quàm vel capacitas vel meritum exigere iudicetur. Aequalitas quidem geometrica in quadam congrua portione conſiſtit. Arithmetica verò in numero vtrinque pari. Neque verò eadem eſt hęc & illa. Sanè exceſſus ſex ad quatuor, itēq; exceſſus quatuor ad duo, apud arithmeticum numeros cōſiderantem, eſt æqualis: per duo enim vterque perficitur. Verùm apud geometrum portionis iudicem eſt inæqualis. Num ſenarius numerus quaternariū proportione ſeſquialtera ſuperat, in qua maior numerus minorē & ſemel continet totum, & inſuper eius dimidium. Quaternarius verò binarium proportione ſuperat dupla. Eiuſmodi verò æqualitate quæ non numerantis more tantum ponderis vni tribuit quantum alteri, ſed metientis ritu, neque magis neque minus quàm cuiq; congruat tribuit vnicuique, ait cūcta ſeruari, in hac etenim & iuſtitia dei in operibus ſuis, & hominis ad homines cōtinetur. Vtrobiq; enim pro menſura capacitatis & meriti cuiq; diſtribuitur. His dictis aſſerit theologica fundamenta morum firmiſſimis eſſe rationibus confirmata. Præcipuè peius eſſe iniuriā facere quàm pati, omnium verò peſſimum cùm iniuriam feceris, non dare pœnas, quibus quaſi medicamentis ab omniū maximo iniuſtitiæ morbo animus liberetur. Nullum enim detrimētum maius cogitari poſſe quàm quod animo infertur à vitio, adeò vt quemadmodum homini cum omnino ægroto corpore non expetit viuere, ita neque cum animo vitiis ægro. Item nō multī faciendam eſſe vitam in corpore, ſed virtutem: peiúſque eſſe ſeipſum flagitioſis hominibus ob morum ſimilitudinē præſtare per

ſimilẽ, quàm ab illis interfici. Inter hæc monet ne res vllas quarum ignari ſimus, tractandas aggrediamur, præſertim grauiores, maximè publicas. Omnino verò oratoriã parui facit, ſi nullam poßit vel priuatim vel publicè ſalutem afferre animo, ſed corpori duntaxat rebúſq; ad ipſum pertinentibus conſulat. Deridet & eos, qui cùm diu Reipub. tenuerint gubernacula, ſemper quidem ciuitatem externis bonis auxerint, animos verò ciuium temperantia & iuſtitia formare neglexerint: quod quidẽ ſolum ſit legitimi gubernatoris officium. Concluditq; non modò non prodeſſe, ſed obeſſe plurimum ciuitati gubernatores, qui fortunæ potius quàm animi bonis proſpiciant. Præterea potentiam omnem ſapientiámq; viri in eo conſiſtere, vt animam à peccatis erga Deum & homines conſeruet intemeratam. Nam huius quidem vitæ iacturam leuißimam eſſe, æternæ verò ſalutis eſſe grauißimam. Cæterùm vt quæ de futuris vel virtutum præmiis vel vitiorum ſuppliciis Plato affirmat, intelligas, ſcito Saturnum apud Platonem intelligi ſupernã intelligentiam, in qua ſit vniuerſalis omnium lex atq; prouidentia circa omnium eſſentias & vias ordinéſque formarum. Huic autem ſubeſſe ordines tres præcipuos numinũ, in quibus Saturnina ꝓuidentia in tria potißimum officia diſtribuitur. Ex his quæ numina ad diſtribuendas eſſentias propriè ſubminiſtrant, cõmuni quodã Iouis nomine nũcupat. Quæ verò ab vitas ſuggerendas conferũt, appellatione Neptuni. Quæ ad formarum ordines diſponendos, nomine Plutonis appellat. Prometheum verò numinũ gradum his aliquando inferiorem, qui formalem ordinem naturę duntaxat rationali præſertim in hac vita diſtribuit. Deniq; tres Iouis filios, Aſiæ, Europæ, Africæ iudices, tria vult intelligi numina ad id maximè miniſtra Iouis atq; Plutonis, vt formalis ordo iuſtitiæ inſeparatis à corporibus animis expleatur. His autem animaduerte diuinam legem delebiles vitiorum maculas certis temporibus puniendo diluere, indelebiles verò pœnis ſempiternis affligere. Quod quidem tranſmigrationem animarum per corpora ſempiternam improbare videtur. Quod antẽ dicit quondã erraiuſſe iudices in viuentibus iudicandis, duo nobis ſignificat. Primùm quidem non diuinum, ſed humanum circa virtutes & vitia iudicium decipi. Secundum verò, diuinã prouidentiã in ſeipſa præuidiſſe iudicia fore falſa, ſi à viuentibus in hoc corpore viui iudicarẽtur. Ideóq; non ex quodã tẽpore, vt verba ſonant, ſed ab æterno, iudiciũ poſthanc vitam fieri ſtatuiſſe. Interea memento animam vitiorum virtutúmq; affectiones & habitus ſecum ferre. Deniq; Socratem hæc penitus affirmare, nihilq; aliud expaueſcere, niſi eiuſmodi animæ detrimentum, iudiciſq; diuini conſpectum. Propterea concludit in nullo certamine nobis acrius quàm in hoc contendendum, vt puriſſimam iudici cuncta inſpicienti animam offerre poſſimus: cæteraq; omnia quę homines admirantur, eſſe penitus contemnenda, ſoláq; ex omnibus honorãda, quæ ad ſalutem animæ conferant ſempiternam.

CALLICLES, SOCRATES, CHÆREPHON, GORGIAS, POLVS.

Occaſio dialogi. Prouer. Poſt feſtum venimus tardius.

Sic ad bellum & pugnam cùm itur, ô Socrates, ferunt eſſe cunctandum. SOC. Nunquid poſt feſtum, vt dici ſolet venimus, ſeróq; adſumus? CAL. Equidem poſt feſtum mirè iucundum: multa enim & præclara paulò antè Gorgias nobis expoſuit. SOC. Tarditatis huius cauſa hic Chærephõ, ô Callicles, fuit: qui trahere nos moram in foro coegit. CHÆ. Nihil id quidem incommodi, ô Socrates, fuerit. remedium enim adhibeo, cùm mihi amicus ſit Gorgias, qui ſiue nunc, ſiue aliàs mauis nobis eodem demonſtrabit. CAL. Quid ô Chærephon? num Socrates audire Gorgiam cupit. CHÆRE. Ob id ipſum certè aderamus. CAL. Quando igitur cunque vobis ad me libuerit ingredi, licebit: apud me enim diuertit Gorgias, qui aperiet quod cupitis & explicabit. SOC. Bene loqueris Callicles. Sed num vellet in præſentia nobiſcum differere? Cupio enim ab ipſo percontari, quænam artis ſuæ vis ſit & potentia, quidve ipſe profiteatur ac doceat. Cæterarũ verò rerum quemadmodum dicis expoſitionem nobis aliàs afferat. CAL. Nihil vetat eũ interrogare, ô Socrates. nam id quoque in ſua profeſſione ac prædicatione continebatur. Iuſſit ergo paulò antè omnes qui intus aderant, vt quam quiſque vellet quæſtionem induceret, ſe ſingulis reſponſurum promittens. SOC. Rem certè præclaram narras. Itaque Chærephon interroga ipſum. CHÆR. Quidnam interrogem? SOCRA. Quiſnam ipſe ſit. CHÆR. Quônam pacto dicis? SOC. Veluti ſi artifex calceorum foret, reſpõderet certè ſe coriarium eſſe. an quod dico nondum etiã intelligis? CHÆR. Intelligo ſanè, & iam rogabo. Dic mihi, ô Gorgia, num verè dicit Callicles te profiteri reſponſurum ad omnia, de quibus quilibet ſciſcitetur? GOR. Verè ait, ô Chærephon. Nempe & hoc vnum ex his eſt quæ profiteor, atq; adeò nihil noui à me quemquam multis annis percontatum eſſe dico. CHÆR. Haud igitur difficulter reſpondes Gorgia. GOR. Licet huius rei Chærephon periculum facere. PO. Licet per Iouem, ſed commodius in me, ſi velis, ô Chærephon. nam Gorgias quidem iam in dicendo defeſſus mihi videtur, vt qui multa paulò antè differuit. CHÆR. Quid tu Pole? Num præclarius te quàm Gorgiam reſponſurum arbitraris? PO. Quid intereſt, dummodò ſatis tibi fiat? CHÆ. Nihil, quoniam vis, reſponde. POL. Interroga. CHÆ. Iam interrogo: ſi Gorgias eius artis peritus eſſet, quam frater eius Herodicus callet, quo ipſum nomine rectiſſimè nũcuparemus? Nónne eodem quo illum? POL. Prorſus. CHÆR. Medicum ergo vocantes rectè vocaremus? PO. Ita. CHÆ. Si autem eam artem quam Ariſtophon filius Aglaophontis, aut frater eius haberet perceptam, quem rectè ipſum appellaremus? PO. Certè pictorem. CHÆ. Nunc autem cúm artis alicuius peritus ſit Gorgias, quem ipſum rectè vocabimus? PO. O Chærephon, multæ quidem artes ſunt hominibus experientia peritè adinuentæ. Experientia enim efficit, vt vita noſtra per artem incedat: imperitia verò, vt per fortunam temerè circumuagetur. Illarum artium alij alias & aliter atq; aliter conſequuntur, optimas verò optimi, quorum ex numero hic eſt Gorgias, arte pulcherrima præditus. SOC. Præclarè quidem, ô Gorgia, videtur Polus ad dicendum inſtructus. Veruntamen quod promiſit Chærephonti, non præſtat. GOR. Quidnam potiſſimùm, ô Socrates? SOC. Ad interrogationem quidem non ſatis reſpondiſſe mihi videtur. GOR. At tu rurſus, ſi voles, ipſum rogato. SOCR. Quòd ſi tu Gorgia reſpondere mihi non dedigneris, a te ipſo libentius quàm à Polo quærerem. Mihi enim patet Polum per ea quæ modò reſpondit, rhetoricæ quam vocant, magis quàm differendi arti operam dediſſe. POL. Quid ita, ô Socrates? SOC. Quia cùm interrogaſſet Chærephon cuius artis peritus eſſet Gorgias, laudaſti tu quidem, ô Pole, eius artem, quaſi quis eam vituperaſſet: quæ verò illa ſit, non expoſuiſti. PO. Nónne pulcherrimam eſſe reſpondi? SOC. Prorſus quidem, ſed nemo qualis ea eſſet quærebat: ſed quænam, & quem oporteret Gorgiam vocari: quemadmodum prius Chærephõ tibi propoſuerat, ac pulchrè breuiterq; illi tu reſpõdebas. Nunc ergo eadem ratione dicas, quænam ars, & quem Gorgiam ſimus appellaturi. Imò verò tu Gorgia nobis reſponde quem nominari te deceat, & cuius artis peritum. GOR. Rhetoricæ, ô Socrates. SOC. Rhetorem ergo te appellare debemus?

Ad quicunq; interrogatione ſe reſponſurum profeſſus eſt Gorgias.

Peritiam ars, imperitiã fortuna ſequitur.

GOR. Et bonum quidem, ſi me, quod iacto eſſe, vt ait Homerus, nominare velis. SOC. Volo equidem. GOR. Nomina ergo. SOC. An dicemúſ alios quoq; te facere poſſe? GOR. Hęc equidem non apud vos ſolùm, verumetiam apud alios profiteor. SOC. Sed nunquid velles Gorgia quemadmodum incepimus diſputationem peragere: partim quidem interrogando, partim etiam reſpondendo, prolixitatem illam verborum, qua vti cœperat Polus, in aliud tẽpus reſeruans? Verũ quod mihi promiſeris obſeruato, atq; ad interrogata quàm breuiſſimè reſpõdeto. GOR. Sunt quidem, ô Socrates, reſpõſiones quædã longioribus verbis neceſſariò exequendæ, operam tamen dabo vt quàm breuiſſimè tibi reſpondeatur. Hoc ipſum nanq; ex his eſt quę profiteor, neminem cõpendioſius me rem eandẽ explicare poſſe. SOC. Hac mihi Gorgia opus eſt breuitate: eiúſq; mihi vt ſpeciem præbeas oro: copiam verò aliud in tempus differto. GOR. Faciam equidem vt neminem dicas vnquam te audiuiſſe me breuiorem. SOC. Age iam, rhetoricæ artis te habere ſcientiam dicis, alióſque poſſe rhetores facere: ipſa verò rhetorica circa aliquid verſatur, veluti textoria circa veſtium confectionem. Nónne? GOR. Sic. SOCRAT. Nónne & muſica circa melodiæ perfectionem? GOR. Sic. SOC. Per Iouem, ô Gorcia, reſponſiones hæ tuæ mirificè me oblectant, quando eas quàm breuiſſimis abſoluis. GOR. Spero me tibi in hoc voto ſatisfacturum tuo. SOC. Rectè ais. Sed & de rhetorica ſimiliter reſponde: quorúmnam ſcientia ſit. GOR. Sermonum. SOC. Qualium, ô Gorgia, ſermonum? Num eorum qui oſtendunt qua victus ratione ęgrotantes conualeſcere poſſint? GOR. Non. SOC. Non igitur circa ſermones omnes verſatur rhetorica. GOR. Nequaquam. SOC. Veruntamen circa eos qui dicendi facultatem præſtant. GOR. Sic. SOCR. Nunquid rhetorica in quibus dicendi, in eiſdem & intelligendi vim præbet? GOR. Quidni? SOCRATES. Nónne medicina de qua modo dicebamus, efficit vt ægrotantium curationem & intelligere, & differere etiam de ea quæramus? GOR. Neceſſe eſt. SOC. Et medicina igitur, vt apparet, circa ſermones verſatur. GOR. Sic eſt. SOC. Eos videlicet qui ad morbos pertinent. GOR. Maximè. SOC. Nónne & gymnaſtica circa ſermones eſt de bona maláve corporum habitudine? GOR. Certè. SOC. Atqui & aliæ artes, ô Gorgia, eadem ratione ſe habent. Quælibet enim earũ verſatur circa ſermones eos, qui ea de re habentur in qua ipſa occupari ſolet. GOR. Apparet. SOC. Cur ergo artes alias non appellas rhetoricas, cũ circa ſermones ſint? ſiquidem hanc ipſam quę ſit circa ſermones rhetoricam conſtituis. GOR. Quia cæterarum quidem artium ſcientia omnis, ô Socrates, circa manuaria opera actionéſq; huiuſmodi, vt ita dixerim, verſatur. Rhetoricæ verò nullum eſt opus eiuſmodi, ſed omnis actio eius atq; poteſtas in dicendo conſiſtit. Vnde rhetoricam eſſe artem circa ſermones cenſeo, idque rectè dicere me affirmo. SOC. Intelligo quam velis eã dicere, fortè verò clarius compræhendam. Sed reſponde: ſunt nobis artes, an non? GOR. Sunt. SOC. Ex omnium numero artium alias eſſe arbitror, quæ in opere plurimùm verſantur, verbis autem parum admodum indigẽt: alias verò quæ nullis, ſed etiam per ſilentium perfici poſſunt: quemadmodum ars pingendi, & ſtatuaria. & aliæ multæ. Ex talium numero negare videris eſſe rhetoricam. GOR. Rectè admodum, Socrates, accipis. SOC. Aliæ præterea artes ſunt quæ verbis totum peragunt: opere verò aut nullo, vt ita dicam, aut certè perexiguo opus habent. Qualis eſt arithmetica, cõputatoria, geometria, & teſſerarum talorúmq; ludus, & aliæ multæ artes: quarum quædam verba actionibus fermè adæquant: plurimæ iis etiam ſuperant, atq; omnino omnis earum actio ac vis in eiuſmodi verbis conſiſtit. Talem aliquam videris mihi rhetoricã dicere. GOR. Vera dicis. SOC. Attamen harum nullam arbitror te rhetoricam appellare, quamuis verbo dixeris, artem in dicendo vim habẽtem eſſe rhetoricam. Nam ſi quis cauillari vellet, ſic argumentationem ſuſciperet, Ergo arithmeticã rhetoricam nuncupas? Nõ opinior tamen te vel arithmeticam vel geometriam, rhetoricã dicere. GOR. Verè putas Socrates, & rectè quæ dico capis. SOC. Age, nunc & tu reſponſionem quam petebam perfice: cùm rhetorica ſit ex earũ numero artium, quæ vt plurimum verbis vtuntur, ſint verò & aliæ tales, conare nobis exprimere, quænã ars & circa quid in dicendo vim præcipuam habeat rhetorica. Veluti ſi quis in artibus quas ſuprà commemorabam, me interroget, quęnã illarum diceretur arithmetica: reſponderem vtiq;, veluti tu modò aiebas, eam eſſe earum ex artium numero, quarũ in verbis & facultas eſt. Ac ſi rurſus percõtaretur, circa quid verſatur, dicerem circa paris impariſq; cognitionem, quòd vtraque ſint. Quinetiam ſi requirat iterum, cõputatoriam verò artem quam appellem, reſpondebo hanc quoq; inter eas artes connumerari, quarum facultas omnis in verbis poſita eſt. Rurſus ſi roget circa quid verſetur, reſpondebo quemadmodum hi qui ſibi à populo cauent: videlicet cõputatoriam per cætera quidem ab arithmetica nihil differre. Nempe circa idẽ vtraq;, par ſcilicet atq; impar verſatur: ſed in hoc diſſimiles, quoniam computatoria conſiderat par & impar, quã & ad ſe & inuicem quãtitatis conficiant ſummã. Præterea ſi quis me dicente aſtronomiã in earũ artium genere collocari quarum facultas omnis in verbis cernitur, rurſus percontaretur circa quid potiſſimum tendant aſtronomiæ verba: ſubiicerem circa aſtrorũ motum ſoliſq; & lunæ, qua inuicem ratione illorũ ſe habeãt curſus. GOR. Rectè profectò, ô Socrates reſponderes. SOC. Age iam & tu, ô Gorgia. Profectò rhetorica ex illis eſt artibus quæ verbo tractant omnia & perficiunt. Nónne? GOR. Profectò. SOC. Dic ergo quid ex omnibus id ſit potiſſimũ, de quo hi ſermones habẽtur, quibus vtitur rhetorica? GOR. Maxima & optima rerum humanarũ negotia. SOC. Atqui & hoc quoq; ambiguum eſt Gorgia, nec vllo modo clarum. Arbitror equidem te cantilenam illam quæ in conuiuiis canitur audiuiſſe, in qua cantores ita cõnumerant: Optimam rem eſſe omnium proſperam eſſe valetudinem, Secundò egregiam formã, Tertiò diuitias, vt ipſius poetæ verbis vtar, nulla fraude quæſitas. GOR. Audiui ſanè, ſed quorſum hæc? SOC. Quoniam ſubitò tibi rerum quæ in ea cantilena laudantur artifices occurrerent, medicus videlicet. & pædotriba, & nummator: primúſque ſtatim diceret medicus, Decipit te Gorgias, ô Socrates. Non enim ars eius ad maximum hominum bonum ſpectat, ſed mea. Vbi ſi ego ab eo quiſnam ſit ipſe perquiram, diceret fortè eſſe ſe medicum. Quid ais ergo? An tuæ artis opus maximum eſt bonũ? Quidni? reſponderet: cùm opus eiuſmodi ſanitas ſit, nihil verè ſanitate ſit præſtantius.

Muſica circa melodiæ perfectionem verſatur.

Prima definitio mala.

Optimũ bene valere. Secundũ formoſũ eſſe. Tertium habere diuitias nullia fraude quæſitas.

tius. Poſt hæc forſitan pædotriba vehementer admiremur, nũ plus ineſſe boni in tua quàm in ipſius arte comprobare poſſis. quem ſi ego rogarem: & tu quis es? quod tuum eſt opus? Prædotriba ſum, diceret: eſt autem meæ profeſſionis corpora hominum formoſa robuſtáq; reddere. Deinde verò nummator ſiue negotiator cæteros, vt puto, contemnẽs, ſic obiiciat, Animaduerte Socrates, an diuitiis excellentius vllum eſſe bonũ exiſtimes, vel apud Gorgiã, vel apud alium quemlibet. cum ego in hunc modũ rogarẽ, Túne ergo tanti boni es autor? Eſſe verò ſe affirmaret? Quiſnam es ergo? nummator ſum. quid verò? putáſne ſummũ hominibus bonum eſſe diuitias? Quidni putem? inquiet. Ego verò ita ſubiiciã, Hic tamen Gorgias contendit artem ſuam maioris boni cauſam eſſe quàm tuã. Conſtat itaq; eum poſt hæc interrogaturum, Quidnam iſtud eſt bonum? demonſtret ipſum Gorgias. Quamobrem age mi Gorgias, finge te & ab illis, & à me ſic eſſe interrogatũ, atq; reſponde: quidnã eſt iſtud quod ipſe maximum hominibus bonũ eſſe cenſes, téque autorẽ eius eſſe profiteris? GOR. Quod eſt, ô Socrates, maximum reuera bonũ, & cauſa vt tum libertatẽ homines retineãt, tum vnuſquiſq; imperiũ & poteſtatem in ſua ciuitate in ſuos retineat. SOC. Quid ergo iſtud eſſe dicis? GOR. Poſſe verbis perſuadere, & in iudicio iudicibus, & in Senatu ſenatoribus, & in cõcione auditoribus, atque in alia qualibet congregatione ciuili. Iam verò ob huiuſmodi facultatem ſeruiet tibi medicus, ſeruiet pędotriba: quinetiam ipſe nummator, non ſibi, ſed alteri, id eſt tibi dicendi & cœtus perſuadẽdi arte prædito, diuitias ſuas cumulauiſſe cõperietur. SOC. Nunc mihi videris quàm artem iudicas eſſe rhetoricam proximè oſtendiſſe. Ac ſi rectè te capio, artẽ perſuaſionis effectricem ais eſſe rhetoricam, eiúſq; omnem diligentiam & ſummam in hoc finiri? An quicquã amplius habes, quod de artis iſtius facultate referre poſſis, quàm vt perſuaſionem audientium animis afferat? GOR. Nihil aliud habeo Socrates, ſed abundè mihi definiiſſe videris. Hæc enim eius eſt ſumma. SOC. Audi, ô Gorgia: certũ habeto ſi quis alius cum alio diſputet, volens id ipſum noſſe de quo diſſeritur, me quoque vt mihimet perſuadeo, eſſe talem. Iudico autẽ meritò te quoque ita affectum. GOR. Quorſum hæc? SOC. Dicã nunc: haud equidẽ ſatis apertè cognoſco quęnã ſit, quibúſve de rebus illa quam dicis à rhetorica proficiſci perſuaſio. Et quãuis ſuſpicer quam & de quibus ipſe dicere conſtitueris, nihilominus abs te requirã quam dicas perſuaſionẽ, & quibus de rebus à rhetorica fieri: ſed & cauſam huius rei quę ſit, quãuis iam ipſe ſuſpicer, nihilominus tamẽ à te petam, potius quam ipſe exprimã: profectò nõ tui cauſa, ſed ſermonis ipſius, quò ita procedat, vt maximè nobis id de quo agitur, explicet. Attende itaq; num iuſtè rurſus interrogare te videar. veluti ſi percontatus eſſem, quiſnam pictorũ ſit Zeuxis: túq; reſpondiſſes animalia pingens: nónne iuſtè peterẽ, qualia potiſſimum animalia, & quo pacto pingat? GOR. Iuſtè admodum. SOC. Num propterea quia & alij ſunt pictores, alia ſimiliter animalia multa pingẽtes? GOR. Ob hoc ipſum. SOC. Quòd ſi alius nullus præter Zeuxim pingeret, rectè vndique reſpondiſſes. GOR. Quidni? SOC. Age, iam & rhetorica dicas vtrum ſola hæc videatur perſuadere, an aliæ quoque artes. Eiuſmodi verò quidpiam dico: quiſquis aliquid docet vtrũ quod docet idem etiam perſuadeat néc ne?

Altera definitio Rhetorices mala

Tranſlatio diſputationis.

GOR. Perſuadet, ac maximè omnium, ô Socrates. SOC. rurſus autem in eiſdẽ artibus quas paulò antè commemorabamus, ita cõſideremus. Arithmetica nónne quæcunq; ad numerũ pertinẽt, docet, arithmeticúſq; ſimiliter? GOR. Proculdubio. SOC. Nónne & perſuadet? GOR. Certè. SOC. Ergo & arithmetica perſuaſionẽ efficit. GOR. Apparet. SOC. Proinde ſi quis interrogauerit quam perſuaſionẽ, & circa quid efficiat, reſpondebimus, eius quæ docet circa par & impar, quæ nam vtraque ſint. Poterimus ſimiliter cæteras quoque artes quas modò referebamus, oſtẽdere perſuaſionis effectrices eſſe, & cuius, & circa quid maximè, nónne? GOR. Ita. SOC. Quãobrem non ſola rhetorica perſuaſionis eſt artifex. GOR. Vera narras. SOC. Cùm ergo non ſola id faciat, ſed & artes aliæ, haud iniuria, quod de pictore, deinceps de rhetorica quoq; percontaremur, qualis perſuaſionis, & circa quid effectrix ſit rhetorica, nónne iuſta tibi videtur interrogatio? GOR. Mihi quidem. SOC. Reſponde igitur, ô Gorgia, quandoquidem tibi videtur. GOR. Huius equidem perſuaſionis, ô Socrates, magiſtram dico rhetoricam, quæ in iudiciis cœtibúſque aliis vt paulò antè dicebam, atque de iuſtis & iniuſtis, adducitur. SOC. Atqui & ipſe perſuaſionem hanc te dicere ſuſpicabar, & de his, ô Gorgia. ſed ne admireris, ſi deinceps tale aliquid te rurſus interrogauerim, quod quamuis videatur eſſe perſpicuum, tamen repetam. nam vt dixi, non tui cauſa id requiro, ſed vt diſputatio ſuo quodam ordine peragatur: ne aſſueſcamus ſuſpicãdo ea inuicem quæ forent diſcutiẽda præripere, ſed tu arbitratu tuo diſputationẽ tuam, prout poſitum eſt, abſoluas. GOR. Et rectè quidem facere mihi videris. SOC. Age verò & hoc conſideremus. num vocas aliquid diſcere? GOR. Voco. SOC. Quid rurſus? aliquid credere? GOR. Et hoc. SOC. An igitur diſcere idem quod credere eſſe putas, idémq; diſciplinam atque credulitatem, an aliud? GOR. Aliud equidem eſſe arbitror. SOC. Rectè quidem putas. Hinc verò cognoſces: ſi quis enim percõtetur, éſtne credulitas quædam falſa & quædam vera, vt arbitror, conſentires. GOR. Certè. SOC. Quid verò? ſcientia eſt vera & falſa? GOR. Nequaquam. SOC. Conſtat igitur non eſſe idem. GOR. Conſtat. SOC. Veruntamen & illis qui didicerunt, & illis qui crediderunt, iã eſt perſuaſum. GOR. Sic eſt. SOC. Viſne ergo duas perſuaſionis ſpecies eſſe ponamus, quarum altera quidem abſque ſcientia præſtat fidem, altera verò ſcientiam? GOR. Prorſus. SOC. Vtram verò perſuaſionẽ affert rhetorica in iudiciis, aliiſq; cœtibus de iuſtis iniuſtíſve rebus? Num ex qua homines abſq; ſciẽtia credant, an ex qua ſciant? GOR. Perſpicuum eſt ex qua audiẽtes ad fidem adducantur. SOC. Itaque, vt videtur, rhetorica perſuaſionis eius eſt artifex quæ credulitatẽ potius quàm doctrinam circa iuſtum vel iniuſtũ præſtat. GOR. Certè. SOC. Orator ergo non docet in iudiciis aliiſq; turbis iuſta, & iniuſta, ſed fidem duntaxat inducit. Neque enim poſſet turbam tantam res tam grandes tam breui tempore edocere. GOR. Non certè. SOC. Age, iam quid de rhetorica dicendum ſit, videamus. Ego enim nondum ſatis quid dicturus ſim intelligere poſſum. quando enim publicè de medicorum electione tractabitur, aut de nauium aliarúmve rerum opificibus eligendis, tunc fortè conſultare ad oratorem non pertinebit. Patet enim in huiuſmodi electionibus peritiſſimum quenque eius

Perſuaſio duplex.

Cõcluditur Rhetoricam ſuadere ſolũ, non docere.

eius artis eligendũ eſſe. neq; rurſus cùm de cõſtruẽdis muris, vel portuum diſpoſitione, vel nauium apparatu conſultabitur, oratoris officiũ erit conſulere, ſed architecti. Quinetiã neq; cùm de eligẽdo imperatore, aut de exercitu aduerſus hoſtes inſtruendo, aut de occupãdis locis deliberabitur: ſed ad duces exercitus cõſultatio pertinebit, ad oratores verò nequaquam. Quid ad hæc dicis Gorgia? Nempe cùm & rhetor eſſe profitearis, & alios poſſe rhetores facere, præſtat nimirum ea quæ tuæ artis ſunt à teipſo ſciſcitari atque accipere. Et me quidem nunc rem tuam agere putato. Fortè enim inter eos qui intus ſunt, adeſt aliquis qui diſcipulus tuus eſſe cupiat: quales ego quoſdã & quidẽ frequentes ſentio: quos hæc à te quærere fortè deterret pudor. A me ergo rogatus, ab illis quoq; hunc in modum interrogari exiſtimato. Quidnã reportabimus, ſi in tuam nos tradiderimus diſciplinã? quibus de rebus Reip. cõſulere poterimus? nunquid de iuſto ſolùm & iniuſto? an præterea de his quę modò Socrates adducebat? Da operam ergo Gorgia, vt his reſpondeas. GOR. Conabor equidem omnem tibi rhetoricæ facultatem planius explicare. ipſe enim perbellè ad id nos deduxiſti. Scis vtiq; hæc naualia & mœnia Athenarum, portúſq; diſpoſitionẽ partim Themiſtoclis, partim Periclis, non opificum conſilio eſſe conſtructa. SOC. Feruntur hæc, ô Gorgia, de Themiſtocle. Periclem verò ipſe audiui * de muro medio cõſtruendo ciuitati perſuadentẽ. GOR. Præterea quoties de electionibus quas tu modò referebas, deliberatur, vides oratores ipſos cõſulere, eorúmque in his rebus præferri ſententias. SOC. Hæc equidem admirãs iamdudum à te de rhetoricæ poteſtate perquiro. Nam hæc cogitanti mihi diuina quædã poteſtatis eius magnitudo videtur. GOR. O ſi cuncta eius artis perſpecta eſſent tibi Socrates, cernas profectò hãc omnes, vt ſummatim dicã, ſub ſe vires ac facultates complecti, cuius quidem rei magnum tibi afferam argumẽtum. Sępe iam cum fratre meo aliiſq; medicis ad aliquem ægrotãtium ingreſſus, cùm ille vel pharmacũ nollet bibere, vel ſecãdum vrendúmue ſe medico non permitteret, neq; perſuaderi poſſet à medico, ego perſuaſi non alia quàm rhetoricæ facultate. Quò magis aſſero, ſi quam vrbem rhetor acceſſerit atq; medicus, certetúrq; inter eos verbis in cõcione, vel in alio quouis cœtu, vter ſit pro medico eligendus, rhetórne an medicus, fore vt medicus quidem nuſquã appareat: eligatur autẽ, ſi modò velit, dicendi peritus. Eadémq; ratione ſi aduerſus alium quemuis artificem rhetor decertet, obtinebit vt ipſe potius quàm alius quicunq; tandem ſit, eligatur. Nihil enim eſt de quo non maiori cum perſuaſione rhetor, quàm quiſquã artificum vulgo loquatur. Potentia ergo artis huius tanta eſt atq; talis, decet tamẽ ita rhetorica vti, quemadmodũ & omni alia facultate certandi. Neq; enim is qui pugnis lacertíſue & armis ita pugnare didicerit, vt amicis & inimicis ſuperior poſſit euadere, ob hoc aduerſus omnes æquè certare debet, vt amicos etiam percutiat, pungat, occidat: nec etiã per Iouẽ ſi quis palæſtra exercitatus pugil corporis robur acquirat, deinde parentes aut aliquẽ alium domeſticorũ & amicorũ pulſet, propterea pædotribas, & eos qui armis pugnare docent, odio habere, & ex vrbibus pellere decet. Illi enim hæc tradiderunt, vt hęc qui didiciſſent, iuſtè vterẽtur, cõtra hoſtes & eos qui inferrent iniuriam, auertentes videlicet, non inferẽtes. Nonnulli verò hæc peruertunt, ac robore artéq; abutuntur: ſed non propterea qui docuerũt improbi ſunt iudicandi, neq; ars culpanda maláq; habenda, ſed meo quidẽ iudicio qui ſiniſtrè vtuntur: eadẽ quoq; de rhetorica ratio eſt. Poteſt enim aduerſus omnes & qualibet de re orator dicere: adeò vt apud multitudinẽ facilè admodum de re qualibet perſuadẽdo fiat ſuperior. Neque tamẽ ob eam cauſam medicos ſua laude priuare oportet, qui hoc præſtare poſsũt, neque alios pręterea opifices: ſed rectè & rationi vti Rhetorica, itẽ vt certandi facultate. At verò ſi quiſpiam adeptus rhetoricã, deinde iniuſtè parta facultate vtatur, nõ eum qui docuit, odiſſe atq; vrbe expellere decet: vt qui ad iuſtum vſum tradiderit, hic verò in partem contrariã ſit vſus. Quapropter eum qui abutitur, odiſſe, in exilium mittere & interimere etiam par eſt: præceptorem verò nequaquã. SOC. Arbitror te Gorgia multis diſputationibus interfuiſſe, idq; in eis iam compertum habere, eos videlicet qui inter ſe diſputãt, haud facilè poſſe, cùm diſcrepare cœperint, ſic abire, vt rem ipſam definientes ſe inuicem ſolùm doceant atq; diſcant: ſed ſi de aliquo contendant, neq; concedant alter alteri, vt vel verè vel perſpicuè loquantur, excandeſcunt, & per inuidiam dictũ putant, certantes ſimul, non autem quod erat propoſitum perquirentes. Nonnunquam verò tandẽ adeò turpiter diſcedunt cum iurgiis mutuiſq; maledictis, vt etiam pœniteat pigeátque auſcultantes, quòd eiuſmodi homines audiendos putauerint. Sed quorſum hæc dico? quoniam non mihi videris ſatis nũc cõſentanea & cõſona dicere his quæ prius de rhetorica protuleras. Vereor tamen arguere, ne me arbitreris non tam rei declarandæ, quàm tui gratia decertare. Quòd ſi ex eorũ numero es, è quorum ſum ego, libenter abs te quæ inſtitui, perquiram. ſin minus, dimittam. Verùm ſi quorum ego ex numero ſim quæras, reſpõdebo ex iis qui libẽter redargui patiuntur, ſi quid falſum ineptúmue dicant, libenter etiam redarguunt, ſi quid ab alio minus verè dicatur, quibúſq; non minus repræhendi quàm repræhẽdere gratũ eſt. Tantò enim maius id eſſe bonum exiſtimo, quantò maius bonũ eſt maximo quodam liberari malo, quàm alios liberaſſe. Nihil enim tam pernicioſum hominibus arbitror, quàm opinionem falſam, in his videlicet rebus de quibus præſens à nobis ſermo eſt inſtituitus. Itaq; ſi & te eſſe talem affirmes, age diſputemus: ſin verò dimittendum cẽſes, dimittamus iam cœtúmque ſoluamus. GOR. Dico profectò. ô Socrates, me quoq; eiuſmodi eſſe qualem modò deſcribas: ſed fortè aliorũ qui adſunt, ratio eſt habenda. Iãdudum enim anteq̃ vos accederetis, his multa enarraui. Et nũc fortè ſi diſputare pergamus, mora longior protrahetur. Quamobrem cauendum eſt ne hos, dum aliud facere quidpiã inſtituunt, detineamus. CHÆ. Clamorẽ Gorgia & Socrates diſſertationi huic intereſſe cupientium auditis. mihi certè nullũ negotium tanti ſit, vt diſputationi huic à vobis inſtitutæ quid aliud anteponam. CAL. Per Dos ô Chærephon, ego quoque cum multis diſputationibus interfuerim, neſcio an vnquã æquè ac nunc fuerim delectatus: ideóq; etiam ſi diem totam diſputando contriueritis, erit mihi pergratum. SOC. Atqui, ô Callicles, quantũ ad me attinet, nihil, modò velit Gorgias, obſtabit. GOR. Turpe quidẽ ô Soc. deinceps mihi fuerit, ſi diſputationẽ detrectẽ: pręſertim cum ab initio iuſſerim omnes de quo quiſq; vellet, interrogare.

*De muro, qui meridiẽ ſpectat. Suidas.

Malum maximũ hominibus opinio falſa.

Itaq; ſi placet præſentibus, diſputa, & quicquid libuerit percontare. SOC. Audi iam ô Gorgia, quæ in tuis verbis admirer. Fortè enim cùm tu rectè dicas, ego ſecus accipio. ais rhetoricum poſſe te, ſiquis à te diſcere velit, efficere. GOR. Aio equidẽ. SOC. Non vt de omnibus in turba probabiliter dicere valeat docendo, ſed ſuadendo. GOR. Ita prorſus. SOC. Addebas præterea rhetoricũ de ſanitate plus quàm medicum perſuadere. GOR. Dixi profectò, ſed in turba. SOCR. Idem eſt itaq; in turba, quod inter ignorãtes. Nunquã enim apud eos qui ſciũt, magis quàm medicus de ſanitate perſuaderet. GOR. Vera narras. SO. Nónne ergo ſi plus quàm medicus perſuadẽdo valebit, ſcientia etiam præditũ perſuaſione ſuperabit? GOR. Omnino. SOC. Ipſe tamen non medicus. GOR. Non. SOC Ac ſi non medicus, ergo & inſcius eorum quæ intelligit medicus. GO. Proculdubio. SO. Quare imperitus ſciente apud neſcientes facilius perſuadebit, quando rhetor medicũ in perſuadendi facultate excellit. itáne ſequitur? GOR. In his certè ita ſequitur. SOC. Nónne in cæteris quoq; artibus rhetor atque rhetorica ſe habet ſimiliter: vt ad rhetoris facultatẽ nihil attineat cuiuſmodi res ſit noſſe, ſed artẽ quandã ſic ad perſuadendũ excogitare, vt apud imperitos magis ſcire, quàm ipſi rerũ ſingularũ artifices appareat? GOR. Nónne magna eſt hæc facultas? eos videlicet qui alias nunquã artes attigerint, ſed hanc ſolã, nihil tamen aliis cognitione eſſe inferiores. SOC. Vtrũ orator ob hanc vnã facultatem cæteros excellat vel ſuperetur ipſe, paulò pòſt inquiremus, ſiquid cõducere diſputationi videbitur. Nunc autem hoc prius conſideremus, an in iuſto & iniuſto honeſto & turpi, bono & malo, ita comparatus ſit orator, quemadmodũ in ſalubribus atq; aliis quæ ad alias artes attinẽt cæteri: vt ſcilicet vtrũ bonúmne an malũ ſit quippiã ignoret, pulchrúmq; vel turpe, aut iuſtũ vel iniuſtũ: perſuaſionẽ verò quandam ita de rebus huiuſmodi machinetur, vt ignorás ipſe inter imperitos ſcire magis quàm ſcientes videatur: an fortè neceſſe eſt hæc eũ noſſe, oportétq; hac facultate iam parta ad te proficiſci qui ſit futurus orator. Quòd ſi huiuſmodi rerũ ſcientiã non afferat ſecum, tu quidem præceptor rhetoricæ talia non docebis: non enim tui id eſt officij hæc vt doceas: efficies autẽ vt vulgo rerum eſſe eiuſmodi videatur peritus, cùm neſciat: appareátq; bonus ac præſtans cũ ſit minimè. An omnino rhetoricam docere nõ poteris, niſi prius horũ veritatẽ fuerit conſequutus? aut quo ſe modo hæc habẽt Gorgia? precor per Iouem vt quemadmodũ paulò antè cœpiſti, rhetoricæ nobis tandem poteſtatẽ aperias. GOR. At enim ſi fortè quis ignoret, eum à me percepturũ ea arbitror. SOC. Subſiſte, rectè enim dicis, ſi quẽ tu rhetorem feceris, oportet eum iuſta iniuſtáq; ſcire, vel antequam ad te accedat, aut poſteà à te perdiſcere. GOR. Omnino. SOC. Quid verò? qui ea quæ ad fabricam ſpectãt didicerit, nónne faber eſt? GOR. Eſt. SOC. Et qui muſicam, muſicus? GOR. Ita. SOC. Et qui ea quæ ad medicinam pertinent, medicus? Atque in cęteris eodẽ pacto: quiſquis didicerit aliquid, talis euadit, qualẽ cuiuſq; ſcientia reddit? GOR. Omnino. SOC. Nónne igitur per hanc rationẽ iuſtus erit quicunque iuſta didicerit? GOR. Maximè. SOC. Iuſtus autem iuſta facit. GOR. Ita eſt. SOC. An non ergo neceſſe eſt rhetorem eſſe iuſtũ? iuſtum verò velle iuſta agere? GOR. Apparet. SOC. Nunquam ergo volet iuſtus iniuriam facere. GOR. Nunquàm. SOC. Rhetoricũ quidem neceſſe eſt ex præcedenti ratione iuſtũ eſſe. GOR. Neceſſe. SOC. Nunquã ergo volet Rhetoricus iniuriam facere. GOR. Nunquam. SOC. Reminiſcere tẽ paulò antè dixiſſe, nõ oportere pædotribas criminari atq; expellere, ſi quis pugil arte pugilatoria malè vtatur, inferátq; iniuriam: atque eodem pacto, ſi quis orator iniuſtè vtatur rhetorica, non illum qui docuerit eſſe accuſandũ & expellendum, ſed iniuſta agentẽ, neq; rhetorica rectè vtentem. Dictáne hæc ſunt, an non? GOR. Dicta. SOC. Nunc autem ipſe orator nunquã videtur facturus iniuriam. GOR. Nunquam. SOC. Atqui in ſuperioribus dictum eſt, circa ſermones verſari rhetoricã, nõ de pari quidẽ & impari, ſed de iuſto atq; iniuſto. GOR. Certè. SOC. Ego igitur cùm tu hæc diceres, rhetoricã nunquã eſſe rẽ iniuſtam exiſtimaui, quæ ſemper de iuſtitia verba faceret. Poſtquam verò paulò pòſt diceres, ſi orator iniuſtè rhetorica vteretur, ſtatim admiratus, atque ratus non eſſe conſentanea inter ſe quæ abs te dicebantur, hunc protuli ſermonẽ: vt ſi redargui vtile fore putares, veluti ego puto, operæpretium foret vt diſſereremus: ſin minus, dimitteremus. Deinde verò te propius penſiculata, vt te non latet, in confeſſo fuit, fieri non poſſe vt rhetor rhetorica vtatur iniuſtè, velítq; iniuriam inferre. Ad hæc autem ſatis qua ratione ſe habeant diſcernenda, per canẽ Gorgia non exigua collocutione congreſſúq; opus fuerit. POL. Etiámne autem ô Socrates, ſic de rhetorica ſtatuis, vt nunc ais, an aliter? aut non putas Gorgiam pudore quodam adductũ conceſſiſſe tibi rhetorem iuſta, honeſta, & bona etiã noſſe, tum ſi quis earum rerum imperitus ad ipſum accedat, cum ſe eſſe docturum? Ex qua forſitan conceſſione deinde contrarium aliquid in diſputando ſequutum eſt. Hoc tu quidem nimium ſtudioſè captas, ô Socrates, dum interrogando ad huiuſmodi reſponſa perducis. Nam quem arbitraris negaturũ fuiſſe tibi iuſta ſe ſcire, alióſque eſſe docturum? Verũ magna ruſticitas eſt ad hæc interrogando deducere. SOC. Ob hãc ipſam cauſam pulcherrime mi Pole, amicos nobis & filios comparamus: vt ſi quando in ſenectute peccemus iuniores vos præſentes vitã noſtrã & verbis & operibus corrigatis. Et nũc ſi quid me & Gorgiam in diſputãdo fefellit, ipſe præſens emenda. Sic enim debes, atq; ego lubẽs tibi permitto, vt ſi quid earum quæ conceſſa ſunt, non rectè conceſſa putes, id tuo arbitratu permutes, dummodo mihi id vnũ deuites. POL. Quid hoc ô Socrates? SOC. Prolixitatem ſermonis illam quam ab ipſo diſputationis initio incœptabas. POL. Quid ita? nónne mihi quantum voluero loqui licebit? SOC. Graui nimium iniuria afficerêris, ô vir optime, ſi profectus Athenas, vbi totius Græciæ maxima eſt loquendi libertas ſolus ipſe hoc in loco poteſtatem loquendi pro arbitrio non haberes. At è diuerſo, videlicet ſi te prolixè loquente, neque volente ad interrogata reſpondere, non liceret abire mihi téque audire nolle, nónne ego quoque graui iniuria afficerer? Verùm ſiqua tibi diſputationis huius eſt cura, eámque corrigere voles, quemadmodum modò dicebam, retractans quod tibi retractandum videtur, rogánſq; viciſſim atque reſpondens, vt ego Gorgiáſque fecimus, redargue me, ac te redargui patiare. An autem te quoque ſcire, quæ & Gorgias ſe ſcire profitetur, affirmas? POL. Dico equidem. SOCR. Et iubes vt de quo quiſque velit, à te quærat, tanquàm ab homine qui reſpondere ſciat? POL. Certè. SOC. Nunc

Nunc ergo alterutrũ tuo arbitratu facias, vel quære, vel reſponde. POL. Faciam equidem, atque mihi reſponde, ô Socrates: quãdo Gorgias circa rhetoricam tibi nõ videtur poſſe cõmodè dicere, tu ipſam quam eſſe dicis? SOC. Interrogáſne quam artem eſſe putem? POL. Idipſum. SOC. Nullam, ô Pole, vt vera tibi loquar.

Rhetorica ars nulla eſt.

POL. quid igitur tibi videtur eſſe rhetorica? SOC. Res quam tu dicis feciſſe artem in eo libro quẽ nuper legi. POL. Quidnam dicis? SOC. Peritiam quandã. POL. Peritia ergo tibi videtur eſſe rhetorica? SOC. Mihi quidem, niſi tu aliud dixeris. POL. Cuius videtur rei peritia? SOC. Gratiã quandam voluptatémq; pariendi.

Rhetorica eſt peritia gratiã quandã voluptatémque pariendi

POL. Nónne igitur pulchrum quidem exiſtimas eſſe rhetoricam, cùm apud homines comparare gratiam poſſit? SOC. Quid, ô Pole? audiuiſti iam quid illam eſſe dicã, quid deinceps interrogas vtrũ pulchram eſſe putem? POL. Nónne te audiui dicentem eſſe peritiã quandam? SO. Viſne igitur, quandoquidem gratiam magni facis, paulùm quid mihi gratificari? POL. Volo. SOC. Interroga me nunc, quam artem eſſe coquinariam putem? POL. Ecce interrogo: quænam ars coquinaria eſt? SOC. Nulla. POL. At quid? SOC. Peritiam quandam eſſe dico. POL. Quænam peritia eſt? SOC. Gratiam voluptatémq; pariendi. POL. Idémne eſt coquinaria atque rhetorica? SOC. Nullo pacto, ſed eiuſdem ſtudij particula. POL. Cuius ſtudij? SOC. Vereor vt ſit durius veritatem dicere Gorgiæ cauſa, ne fortè me ſuum vituperare ſtudiũ arbitretur. Ego enim vtrũ hæc rhetorica ſit quã Gorgias exercet, neſcio: nam ex hac diſputatione nihil nobis patefactũ eſt, quid tandẽ ipſe putes. Sed quod ego appello rhetoricam, rei cuiuſdã particula eſt nequaquam honeſtæ. GOR. Cuiúſnã Socrates? dic age, nihil mea cauſa veritus.

Studium quoddã inartificioſum deſcribitur.

SOC. Videtur mihi ſtudium eſſe quoddam, non artificioſum quidem, ſed ſagacis animi aptiq; natura atq; potentis ad humanã conſuetudinem ſibi cõciliandam. Appello autem ſummã capútq; eius adulationem.

Coquinaria, rhetorica, fucatoria, ſophiſtica particulæ ſunt inartificioſi ſtudij. cuius caput ſumma eſt adulatio.

Huius autẽ ſtudij multa videntur mihi eſſe membra. Vnum quidem coquinaria, quæ quamuis eſſe ars videatur, meo tamẽ iudicio nulla eſt, ſed peritia quædam vſu comperta. Eiuſdem præterea particulam rhetoricam quoq; eſſe dico, & fucatoriam, quæ mangonica dicitur, & ſophiſtica. Has vtique particulas quatuor, ad res quatuor pertinere. Si ergo Polus quærere vult, quærat. Nondum enim audiuit qualem adulationis particulam rhetoricã eſſe dicam nec animaduertit ad id me nondũ reſpõdiſſe. Itaq; interrogat vtrum pulchram exiſtimẽ, nécne. Ego verò vtrum pulchrũ aliquid vel turpe rhetoricam eſſe rear, non prius reſpõdebo, quàm quid ipſa ſit, aperuerim. Nõ enim aliter reſpondere decet Pole. Quòd ſi audire voles, percontare qualẽ adulationis particulã, rhetoricã eſſe dicam. POL. Quæro iam abs te, qualis particula? SOC. An me reſpondente perdiſces? Eſt, vt opinor, rhetorica particulæ ciuilis ſimulachrum.

Rhetorica particulę ciuilis ſimulachrum.

POL. Quid ergo? pulchrúmne, an turpe quiddam ais eſſe? SO. Turpe: ſiquidem mala eſſe turpia dico. quandoquidem tibi, tanquam eorum quæ iam dico nõ ignaro, me reſpondere oportet. GOR. Per Iouem non ſatis quæ dicis, intelligo. SOC. Nec iniuria quidem Gorgia, nondum enim ſatis expreſſi. Polus autẽ iſte iuuenis atq; acer eſt. GO. At hunc mitte, mihi verò reſpõde quo pacto dicas rhetoricam ciuilis particulæ ſimulachrum eſſe. SOC. Conabor exprimere quid mihi videatur eſſe rhetorica. Sin verò aliter ſe habeat negotium, Polus iſte redarguat. Corpus appellas aliquid atque animam? GOR. Quidni? SOC. Horum verò nónne putas aliquam vtriuſque bonam habitudinem? GOR. Puto equidem. SOC. Præterea habitudinem aliquam apparere bonam, cùm minimè ſit? Dico autem nonnihil eiuſmodi: multi corpus bene affectum habere vidẽtur, quorum malam valetudinẽ habitudinémque haud facilè quiſquam præter medicũ gymnaſiique magiſtrum depræhendat. GOR. Vera narras. SOC. Tale quiddam & in corpore & in anima eſſe dico, quod quidem facit vt & corpus & anima rectè valere videantur, cùm non bene ſe habeant. GO. Ita eſt. SOC. Age verò ſi potero, clarius quod dixi, explicabo. Cùm res duæ ſint, artes eſſe geminas arbitror: & artem quidem ad animam pertinentẽ, ciuilem nuncupo: eam verò quæ ad corpus, nomine vno nominare nõ poſſum: ſed huius artis vnius quæ curat corpus, duas pono particulas: alteram quidem gymnaſticã, alteram medicinam. In ciuili verò nomotheticam, ſcilicet cõditricem legum pono correſpondentem gymnaſticæ: & iuſtitiam ſcilicet iudiciariam, medicinam quodammodo referentem. Communicant verò inuicẽ, vtpote quæ circa idem ſunt, medicina atque gymnaſtica, rurſúſque iudiciaria atque legalis. Veruntamen inter ſe etiam differũt. Cùm verò hæ quatuor ſint, ſempérque quod optimum curent, hæ quidem corpus, illæ animam: facultas adulatoria id ſentiens, non cognoſcẽs quidem, ſed coniectans, ſe quadrifariam diuidit, ſinguláſq; ſubit particulas, ſimulans id ſe eſſe quod ſubiit: & optimi quidem nullam habet curam, ſed ſemper eo quod dulciſſimum eſt, quaſi hamo incautam illaqueat mentem, & vſqueadeò decipit, vt plurimi apud eam æſtimãda videatur. Medicinam quidem coquinaria ſubiens, ſimulat optimos ſe cibos corpori adhibere. Quamobrem ſi vel inter pueros, vel viros æquè ac pueri ſtultos atq; inſipientes contendere oporteret coquum atque medicum, vter eorũ de bonis maliſue cibis plus intelligat, medicus quidem fame periret. Id ergo adulationẽ voco, ac turpe, ô Pole, quiddam exiſtimo. Id enim aduerſus te dico. Proptereáque abſque vlla optimi ratione voluptatem aucupatur. Neq; artem eam eſſe dico, ſed peritiam quandam: quoniam nullam eorum quæ affert qualia ſint natura, habet rationem: quo fit vt nullius rei cauſam poſſit afferre: quare artem non appello, quæ careat ratione. de quibus tamen ſi ambigis, rationem tibi volo exponere.

Quod caret ratione nõ eſt ars.

Ars omnis cum ratione.

Itaque medicinam, vt dixi, coquinaria adulatio ſubit: Gymnaſticam verò ſimiliter fucatoria, res noxia, fallax, ingeneroſa, illiberalis, figuris, coloribus, lineamentis, & ſenſu quodam ita decipiens, vt propter extrinſecum fucum, propriam verámque formam quæ fit per gymnaſticam, negligamus. Cæterùm ne ſim prolixior, more geometrico dicam. ſic enim fortè iam aſſequeris. Profectò quod fucatrix ad gymnaſticam, id ad medicinam eſt coquinaria: imò verò ſic, Quod fucatrix ad gymnaſticam, hoc ſophiſtica ad legalem: rurſúſque quod coquinaria ad medicinam, id rhetorica eſt ad iuſtitiam. Veruntamen, vt dicebam, ita natura diſtinguuntur: ac etiam tanquam propinquæ miſcentur inuicem in eodem & circa eadem, ſophiſtæ videlicet & rhetores: nec vtilitatem reſpiciunt aliquam, quam vel pro ſeipſis, vel pro aliis ſequantur vnquam. Nam ſi animus corpori non præeſſet, ſed ipſum ſibi: neque ab eo perſpiceretur, diſcerneretúrque coquina-

Adulationes ſubeunt artes.
Coquinaria.
Fucatoria.
Sophiſtica.
Rhetorica.
Medicina.
Gymnaſtica.
Legalis.
Iudiciaria.

quinaria & medicina, ſed corpus ipſum gratia voluptatéque ſua hæc perpenderet, illud Anaxagoræ prorſus accideret, amice Pole, horum enim habes peritiam: omnia videlicet in eodem indiſcreta conmiſcerentur, & quæ ad medicinam pertinent & ſalutem, & quæ ad coquinariam attinent. Audiuiſti iam quid ego rhetoricam eſſe dicam: rem videlicet coquinariæ reſpondentem, talémque in anima, qualis illa eſt in corpore. Fortaſſis abſurdè feci qui tibi prolixitatem prohibens, ſermonem ipſe lõgum extenderim: vbi tamẽ venia dignus ſum: quia ſi breuius eſſem loquutus minimè percepiſſes: neque reſponſio tibi mea ſatisfeciſſet, ſed expoſitione rurſus indiguiſſes. Si ergo nec ego te reſpondente aſſequi valeo, tu quoq; extende ſermonẽ. Si valeo, permitte me reſpõſione tua vel mea (ſic enim æquum eſt) pro arbitrio vti. Et nunc quidem ſi quo pactò reſponſione hac oportunè vti potes, vtere. POL. Quid igitur ais? adulatióne tibi videtur eſſe rhetorica? SOC. Equidem adulationis particulam eſſe dixi. Non meminiſti Pole, quum ſis huius ætatis? quid fortè poſthac natu grandior facies? POL. An boni rhetores vidẽtur tibi quemadmodũ adulatores in ciuitate cõtemni? SOC. Interrogationem hác facis? an orationẽ aliquã exordiris? POL. Interrogo equidem. SOC. Nullá exiſtimatione mihi digni videntur. POL. Quomodò nulla? nónne plurimùm in ciuitatibus poſſunt? SOC. Minimè, ſi potentiam bonum aliquid eſſe dicis ei qui poteſt. POL. Dico certè. SOC. Oratores ergo minimùm omnium in repub. poſſe mihi videntur. POL. Quid ais? Nónne quemadmodum tyranni occidunt quem volunt, & expoliant patrimonio, pellúntq; ex vrbe? SOC. Per canem in ſingulis quæ dicis ambigo, vtrũ ſententiam explices tuã, an quæras meam. POL. Quæro equidem tuam. SOC. Eſto amice: deinde duo ſimul à me quęris. POL. Quónam pactò duo? SOC. Nónne dicebas modò oratores occidere tyrannorum more quoſcunque velint, & fortunæ bonis expoliare, atque etiã in exilium eiicere? POL. Equidem. SOC. Dico itaq; tibi, has duas interrogationes eſſe, reſpõdeóq; ad vtraſq;. Aſſero equidem tam rhetores quàm tyrannos minimam in ciuitatibus obtinere potentiam: quemadmodum paulò antè dicebã. Nihil enim, vt ita dixerim, facere ex his quæ volunt, facere tamen quod ſibi opinantibus optimum videatur. POL. Nónne hęc magna potentia? SOC. Nequaquam, vt ait polus. POL. An ego non dico? Dico equidem certè. SOC. Per Iouẽ non dicis, quandoquidem magnam potentiã dixiſti ei qui poteſt, eſſe bonum. POL. Id quidem dico. SOC. Bonúmne igitur eſſe ais, ſi quis ea fecerit quæ ſibi optima videantur mente capto, atq; id magnã dicis eſſe potentiam? POL. Non certè. SOC. Nónne igitur oſtendendum tibi eſt, oratores habere mentem, atq; rhetoricam non adulationem quidẽ eſſe, ſed artẽ, quò me conuincas? Alioquin niſi id oſtendens me arguas, oratores & tyranni facientes quicquid faciendum ſibi videtur in ciuitate, nullum propterea bonum conſequentur. Siquidem potentiam habere, vt ipſe ais, eſt bonum: Facere verò quicquid videatur abſq; mente, ipſemet confiteris eſſe malum. Nónne ita? POL. Ita certè. SOC. Quónam igitur pactò oratores, vel tyranni magna in repub. poſſunt, niſi Socrates conuictus à Polo, illos quæ volunt facere, fateatur? POL. En vir. SOC. Nego eos facere quæ volunt: tu verò me redargue. POL. An non paulò antè confitebaris, quæ ſibi bona vidẽtur, eos facere? SOC. Et nunc rurſus confiteor. POL. An non ergo faciunt quæ volunt? SOC. Non, vt arbitror. POL. Faciunt tamen quæ ſibi videntur? SOC. Concedo. POL. Moleſta, ô Socrates, & incredibilia dicis. SOC. Ne me accuſes, optime Pole, vt appellem te ſecundum te. Verùm ſiquid habes quod inquiras, errorem meum redargue: ſin minus, ipſe reſponde. POL. Sed reſpõdere malo, vt quid dicas, intelligam. SOC. Vtrum ergo tibi videntur homines id velle quod vbique agunt? an potius illud cuius gratia agunt? veluti qui pharmaca à medicis accepta bibunt, vtrum tibi id vidẽtur ipſum velle quod faciũt, videlicet pharmacum bibere, & aſperitatem eius perferre: an ſanitatẽ potius cuius gratia bibunt? POL. Manifeſtum eſt eos fieri ſanos velle, cuius gratia potionem ſumũt. SOC. Nónne & qui nauigant, aut aliud negotium lucri cauſa obeunt, nõ id volunt quod faciunt? quis enim nauigare, ſubire pericula, moleſtias habere velit? ſed illud volunt, vt arbitror, cuius gratia nauigant, diuitias ſcilicet: harum enim gratia nauigant. POL. Maximè. SOC. An non in omnibus quoque ſimiliter, quiſquis aliquid alicuius agit gratia, non id vult quod agit, ſed illud cuius gratia agit? POL. Ita videtur. SOC. An eſt ex omnibus aliquid, quod non aut bonum ſit, aut malum, aut horum medium, neque bonum ſcilicet, neque malum? PO. Nihil omnino. SOC. Nónne bonum quidem dicis ſapientiam, ſanitatem, diuitias, aliáq; generis eiuſdem? Mala verò horum contraria? POL. Equidem. SOC. Quæ verò neq; bona ſunt, neque mala, talia quædam dicis, quæ quandoq; boni, quandoq; mali participia ſunt, quádoque neutri: veluti ſedere, ire, currere, nauigare. Rurſus veluti lapides, ligna, cæteráque ſimilia. Nónne talia quædam eſſe dicis, quæ neq; bona appelles, neq; mala? POL. Talia certè. SOC. Vtrum igitur media hæc bonorum agunt gratia, quoties agunt? an bona gratia mediorum? POL. Media bonorum gratia. SOC. Ergo ſequentes bonũ, vadimus, præſtare id exiſtimantes: & viciſſim quieſcimus, quandocunq; quieſcimus, ob idipſum bonum. Nónne ita? POL. Ita prorſus. SOC. Præterea ſi quos occidimus, eiuſdem gratia occidimus: ſimilitérque expellimus, atque rapimus, putátes præſtare vt talia à nobis fiát. POL. Proculdubio. SOC. Quamobrem boni gratia hæc faciũt omnia quæcũque faciũt. POL. Aſſentior. SOC. An non inter nos conuenit, non quæ alicuius gratia agimus, velle, ſed illud cuius hæc gratia agimus? POL. Maximè. SOC. Itaque non iugulare ſimpliciter omninóq; volumus, neque expellere, neq; pecunias rapere: verùm ſi conducát, hæc facere volumus: ſi noceant, nolumus. Bona enim volumus, vt ipſe ais. Quæ verò neq; bona, neque mala ſunt, non propriè volumus, neque mala. Videórne tibi Pole, vera loqui? an non? Quid non reſpondes? POL. Vera. SOC. Quamobrem ſi in his conſentimus, ſi quis quempiam interfecerit, vel vrbe eiecerit, vel bonis fortunæ priuauerit, ſiue tyrannus ille ſit, ſiue orator, putans id melius ſibi fore; cùm tamen ſit peius, is vtique faciet quæ ſibi videntur, nónne? POL. Certè. SOC. Nunquid etiam quæ vult, ſi quidem hæc ſint mala? quid non reſpondes? POL. Non videtur mihi quæ vult facere. SOC. Quánã igitur ratione vir talis magnam habet in repu. poteſtatem? ſiquidẽ magna poteſtas bonum quiddam eſt, vt ipſe etiam confiteris. POL. Nullo pacto. SOC. Vera ergo dicebam, fieri poſſe vt ſit qui in ciuitate quæ ſibi videntur efficiat, neq; tamen magnam potẽtiam habeat, neque

quæ

Quiſquis aliquid alicuius gratia agit, nõ id vult quod agit, ſed illud cuius gratia agit.

Negatiua diſiũctiua ponitur, vt quęratur de aliquo quod fortè non ſit in diſiunctiua.

quæ velit, agat. POL. Quaſi verò tũ non optes licentiam habere faciendi quicquid tibi videatur in ciuitate potius quàm non habere, neq; affectes talis eſſe quales nõnullos vides, vel interficientes, vel expoliantes, vel cõiicientes in vincula quoſcũq; & quandocunq; ſibi videtur. SOC. Iuſténe dicis, an iniuſtè? POL. Quomodocunq; id fiat, nónne vtrunq; optandum? SOC. Bona verba quæſo, ô Pole. POL. Quid ita? SOC. Quoniam non decet vel vitam minimè optabilem exoptare, vel miſeram, imò potius miſereri. POL. Quid verò? Itáne ſe habere eos de quibus loquor, exiſtimas? SOC. Quidni? POL. Quicunq; igitur perimit quemcũq; opinatur iuſtè necandũ, infelix tibi miſerabiliſq; videtur? SOC. Non mihi quidem neque tamẽ cõditio eius optanda. POL. An nõ paulò antè miſerum dicebas eſſe? SOC. Amice, dicebam equid, ſed iniuſtè occidentẽ, eundémq; inſuper miſerabilem. Eius verò qui iuſtè interficit, cõditionem non eſſe optandam. POL. An non qui iniuſtè occiditur, miſerabilis eſt atq; in felix? SOC. Minus quàm vel interfector, vel is qui iuſtè necatur. POL. Quid ita, ô Socrates? SOC. Quoniam inferre iniuriam, malorum omnium maximum eſt. POL. Quónam pacto id maximum? Nónne peius eſt iniuriam pati? SOC. Minimè. POL. Ipſe igitur, malléſne pati iniuriam quàm inferre? SOC. Equidẽ neutrum vellẽ. At ſi neceſſe foret, aut facere iniuriã, aut pati, accipere iniuriã, quàm inferre malim. POL. Non ergo tyrannidem eligeres. SOC. Non, ſi tyrannidem ſimiliter atq; ego, definis. POL. Ego verò id eſſe dico tyrannidem, quod paulò antè, videlicet licentiã in ciuitate habere quicquid videatur perpetrãdi, ſiue interficere quempiã, ſiue expellere libeat, cæteráq; omnia pro libidine facere. SO. Sed, ô beate, quæ dicam accipe. Si enim ego in foro ac frequenti hominum multitudine aſſumpto ſub ala pugione, apud te gloriarer me potentiam tyrannidémq; mirabilẽ nuper eſſe nactum: nam ſiue aliquis iſtorũ hominũ quos cernis, mihi videatur occidendus, ſubitò perimetur, ſiue alicuius frangendum caput repẽtè frangetur, ſiue diſcindẽda veſtis, ſubitò diſcindetur, tantùm ego in hac ciuitate poſſum: quòd ſi tibi minus id credenti oſtenderem pugionem, fortè eo cõſpecto tu ſic obiiceres: At iſto, ô Socrates, modo omnes magnam haberent potentiam, ſiquidẽ & quaſlibet domos incendere, & Athenienſiũ naualia, & triremes, cunctáq; nauigia, ac ſummatim tam publica quàm priuata quiuis poſſet. Verũ hæc non eſt magna poteſtas, quicquid tibi quomodocũq; videatur facere. itáne tibi videtur? POL. Certè nõ hoc pacto potentiã approbo. SO. Potéſne dicere quam ob cauſam eiuſmodi non approbes poteſtatem? POL. Poſſum equidem. SOC. Cur ergo? dic iam. POL. Quoniam neceſſe eſt eũ qui iſta perpetrauerit, pœnam luere. SOC. Pœnam verò dare, nónne malum? POL. Omnino. SOC. Nónne igitur, ô vir mirabilis, magnam rurſus potentiam iudicas, ſi modò qui agit quæcunq; ſibi videntur, aſſequitur vt vtiliter agat, atq; ita bonum conſequitur, idq; eſt magna poſſe? Contrà verò, malum id eſt, paruáq; potentia? Verũ id quoq; conſideremus, dicimúſne aliàs præſtare ea facere quæ modò dicebamus, videlicet interficere, expellere, ſpoliare, aliàs autem minimè? POL. Sic omnino. SOC. Hoc iam mihi, vt videtur, tibiq; conuenit. Vtrum igitur & quo pacto dicis ipſe melius eſſe hæc facere? dic age, quẽ terminum ſtatuas. POL. Tu verò, ô Socrates, id definias. SOC. Ego igitur ſi à me audire mauis, dicam, videlicet cùm quis hæc iuſtè facit, melius eſſe: quãdo verò iniuſtè, peius. POL. Perdifficile eſt te redarguere, ô Socrates. Atqui vel puer te reuinceret, redarguerétque quòd falſa dicis. SOC. Magnam illi puero habebo gratiam, tibi quoque non minorem, ſi me refutando ab errore eiuſmodi liberaueris. Te igitur oro, ne tibi moleſtum ſit beneficiũ hoc in amicum conferre, ſed iam refelle. POL. Atqui, ô Socrates, nihil opus eſt antiquis exemplis ad te confutandum. Si quidem recentibus atq; adeò heſternis manifeſtè pleróſq; iniuſtos eſſe felices comprobari poſſit. SOC. Quænam iſta? POL. Archelaum Perdiccæ filium Macedoniæ imperare vides? SOC. Etſi non video, ſaltem audio. POL. Felixne igitur tibi an infelix videtur? SOC. Haud ſcio. núquam enim cum eo locutus ſum. POL. An tu aliter id ſcire non potes? SOC. Nullo modo. POL. Tu igitur ne de Perſarũ quidem rege magno potes dicere beatúſne ſit? SOC. An ego poſſum, cùm ignorem quàm ſit doctus, quàm vir bonus? POL. Quid tu in eo ſitam vitam beatam putas? SOC. Ita prorſus exiſtimo, bonos beatos, improbos miſeros. POL. Miſer ergo Achelaus? SOC. Certè, ſi iniuſtus. POL. At verò quónam pacto negari id poteſt? Is enim ex ancilla Alcetæ Perdiccæ fratris natus eſt: ideóq; Macedoniæ regnum quod nunc poſſidet, ad eum minimè pertinebat: ſed ipſo iure Alcetæ ſeruus erat: eóque ſi iuſta agere voluiſſet, ipſi Alcetæ ſeruiſſet: atque eo pacto ex ratione tua eſſet felix. Nunc verò quàm mirabiliter ad miſeriam tandem redactus eſt, poſtquàm maximas intulit iniurias. Is enim primò hunc ipſum dominum patruúmque ſuum Alcetam accerſitum ad ſe, quaſi regnũ quod Perdiccas abſtulerat, redditurus, conuiuio vinóque grauatum, ipſúmque & filium eius Alexandrum patruelem æqualémque ſuum coniectos in plauſtrum, noctéque aſportatos trucidauit atque deleuit. Nec tamen his perpetratis ſuam agnouit miſeriam, nec id feciſſe pœnituit: ſed paulò pòſt fratrem ſuum legitimum Perdiccæ filium, puerũ annorum ſeptem, ad quem pertinebat regnum, noluit vt felix viueret, iuſtè alere, atque ipſi regnum trádere, ſed in puteum præcipitem dedit, atque ſuffocauit. Cleopatræ verò eius matri nunciauit puerum dum perſequeretur anſerem, cecidiſſe in puteum, mortémque obiiſſe. His ergo tam magnis iniuriis perpetratis Macedonum omnium miſerrimus eſt, an potius feliciſſimus? Non eſt vllus Athenienſium, vt à te exordiamur, Socrates, qui malit alius quiſquam Macedonum eſſe quàm Archelaus? SOC. Et ab ipſo diſputationis exordio, Pole, te tanquã Rhetorica bene inſtructum laudaui, artem verò diſſerendi dixi te neglexiſſe. At nunc, hæcne illa ratio eſt, per quam quiuis etiam puer, vt ipſe dicebas, me refellat? Atque ego abs te, vt ipſe iudicas, hac in præſentia ratione conuictus ſum, qui dixerim iniuriantem beatum eſſe non poſſe? Vnde verò hæc bone vir? atqui nihil tibi horum quæ tu dicis, aſſentior. POL. Neq; enim aſſentiri libet, quanquam tibi vera videantur. SOC. O beate, oratorum more conuincere me contendis, quemadmodũ in iudicio fieri ſolet, vbi alij alios tum conuincere ſe opinantur, cùm pro ſua cauſa multos celebréſque adducant teſtes: aduerſarius verò, aut nullum, aut vnum aliquem producat, cùm eiuſmodi probatio nullius ad veritatem ſit momenti. Sæpe enim ob falſorum teſtium multitudinem, atque eorum etiam qui alicuius rei

& pre

Inferre iniuriã maximũ malorum.

Hæc Cicero Tuſ. 5.

Iuſtus vir & bonus felix. Iniuſtus turpis & miſer.

Archelaus ex ancilla Alcetæ ortus eſt.

Iniuriãtem beatum eſſe nõ poſſe.

& pretij eſſe videntur, quis iniuſtè opprimitur: atqui in præſentia ſi de his quæ dicis, velis contra me teſtes producere, omnes fortè & Athenieſes & peregrini tecum ſentient, me verò afferre falſa tibi atteſtabũtur: ſiue Niciam accerſas Nicerati filium, fratreſq; eius ſecum, quorum ſunt in Dionyſio tripodes ordine quodam diſpoſiti, ſiue Ariſtocratẽ Scellij filiũ, cuius in Pythio munus extat pulcherrimum, ſeu totam Periclis domum, ſeu aliam quamlibet Athenienſium familiam vel in teſtimonium aduocare. At ego vnus tibi non aſſentior: non enim me rationibus cogis, ſed falſis teſtibus cõtra me productis, ex ipſa veritatis ſubſtantia deiicere me moliris.

Locus à teſtibus & rationibus.

Ego verò niſi te ipſum teſtẽ vnum adduxero mihi aſſentientem, nihil æſtimatione dignum in his quæ tractamus, perfeciſſe me arbitror. Nihil etiã te profecturum puto, niſi ego vnus ſolúſque tibi conſentiam, tuq; dimiſſa aliorum teſtium multitudine, id ipſum efficias. Eſt igitur, vt dixi, vnus iſte arguendi modus quemadmodũ tu aliiq; multi putatis, eſt & alter quem ego puto. Eos igitur inuicem comparãtes vtrum & quo pacto inter ſe diſcrepent, diligenter conſideremus. Non enim de rebus paruis inſtituta nobis eſt diſputatio: ſed de his quas & ſcire pulcherrimum eſt, & neſcire turpiſſimum. Caput enim & ſumma eorum quæ perquirimus, eſt, vel cognoſcere, vel ignorare quis beatus ſit, quis miſer. Principiò quidẽ in iis quę perquirimus, tu fieri poſſe exiſtimas, vt qui iniuriam facit, iniuſtúſq; eſt, ſit beatus: ſiquidem Archelaum eſſe quidem iniuſtum cõfiteris, ſed beatũ. nunquid ita te opinari exiſtimare debemus? POL. Omnino. SOC. Ego verò id fieri non poſſe dico, Vnum igitur hoc eſt de quo ambigimus. Eſto igitur: iniuſtus autẽ eritne felix, ſi pœnas iniuſtitiæ dederit? POL. Minimè quidem, imò miſerrimus. SO. At verò ſi iniuſtus pœnas effugerit, vt ipſe ais, beatus erit. POL. Aio equidem. SOC. Secundum verò ſententiam meam, ô Pole, qui iniuriatũr iniuſtúſq; eſt, omnino eſt ante alios miſer: miſerior autem ſi iniuriarum pœnas nũquam luat: minus verò miſer, ſi luat, ſuppliciúmq; iuſtum diis hominibúſque reportet. POL. Quàm abſurda dicere audes. SO. Dabo equidem operã amice, vt ipſe quoq; mecum ſentias: amicum enim eſſe te mihi puto. nunc ergo ea de quibus diſſentimus, eiuſmodi ſunt. attẽde verò & tu. Dixi equidem in ſuperioribus iniuriam inferre peius eſſe quàm pati. POL. Ita dixiſti. SOC. Tu verò contrà, pati peius eſſe quam facere. POL. Proculdubio. SOC. Præterea eos qui iniuriam faciunt, ego miſeros appellabam, atq; à te redargutus ſum. POL. Ita per Iouem. SOC. Tuo quidem iudicio. POL. Ac fortè verò. SOC. Tu verò iniuriantes tunc felices eſſe dicebas, cum pœnas minimè darẽt. POL. Et maximè quidem. SOC. Ego verò iſtos dico miſerrimos: eos autem qui puniantur, minus miſeros eſſe. Viſne id quoq; refellere? POL. At iſtud difficilius altero ad redarguendum. SOC. Haud difficile iſtud, imò impoſſibile iudicare debes. quod enim verum eſt, refelli nunquam poteſt. POL. Quid ais? Siquis tyrannydem per iniuriam moliri depræhenſus fuerit, captúſq; torqueatur, excarnificetúrq;, eique inurantur oculi, aliíſq; multis, variis, grauibus pœnis afficiatur: videat præterea liberos & vxorem pati eadem, & tandem in crucem agatur, aut in mare demergatur: an hæc qui patietur, felix erit? vel potius ſi euadet, tyrannydémq;, aſſequutus arbitratu viuat ſuo adeò vt vitæ ſuæ ſtatus exoptandus, felixque à ciuibus & peregrinis exiſtimetur? Hæcne dicis cõfutari non poſſe? SOC. Perterrefacis me nunc rurſus generoſe Pole, nõ autem refellis: paulò verò antè atteſtabaris. Veruntamen redige mihi parumper in memoriã, an iniuſtè capeſſere tyrannidẽ dixeris? POL. Equidem. SOC. Neuter eorũ felicior vnquam erit: neq; qui tyrannidẽ iniuſtè adeptus fueri: neq; qui deprehenſus pœnas dederit. Nempe è duodus miſeris neuter altero felicior eſt dicendus? miſerior tamẽ qui potius tyrannide ſupplicium deuitauerit. Quid rides? alia rurſus hæc refellendi ſpecies eſt, cùm quis aliquid dicat deridere, non autem arguere. POL. At non putas refelli, ô Socrates, cùm talia dicas, qualia nullus vnquam mortalium diceret? Quære ab iſtorũ aliquo. SOC. O Pole, equidem non ſum ex his qui in republica verſantur. Et ſuperiori anno cùm in ſenatũ ſorte cooptatus, quòd tribus tum mea cum imperio erat, rogare ſentẽtias & ad ſuffragiũ ferendũ vocare deberẽ, cõcitaui riſum, quia facere id neſciui. Noli ergo iubere, vt ad cõciliũ præſentiũ referam. Cæterũ niſi meliorẽ arguendi viã habes, quemadmodũ modò dicebã, viciſſim mihi cõcede, atq; experire qualẽ ego redargutionẽ eſſe arbitror oportere. Eorum enim quę dico, vnum producere teſtem ſcio, illũ ipſum quicum mihi ſermo eſt inſtitutus: multitudinẽ autem miſſam facio: & vnius ſententiam rogo, multitudini verò ne verbum quidem facio. Vide igitur vtrũ mihi viciſſim arguendi locum velis concedere, túq; ad quæſitum reſpondere. Arbitror equidem & te & alios homines exiſtimare, peius eſſe facere iniuriam quàm accipere pœnas, effugere quàm ſubire. POL. Ego autẽ neq; me, neq; alium prorſus vllum: quandoquidem tu ſolus iniuriam perpeti malles quàm inferre. SOC. Imò verò & tu & cæteri omnes. POL. Permultùm abeſt: imò nec ego, nec tu, nec alius quiſquàm. SOC. Viſne reſpondere? POL. Volo equidem: cupio enim quid tandem dicturus ſis, intelligere. SOC. Reſponde itaq; mihi, vt intelligas, tanquam ſi à principio interrogem. Vtrum putas deterius eſſe facerẽne iniuriam, an perpeti? POL. Perpeti. SOC. Vtrum verò turpius? reſponde quæſo. POL. Iniuriam facere. SOC. Nónne & peius, ſi turpius? POL. Minimè. SOC. Intelligo iam. Nempe non putas, vt videtur, idem eſſe pulchrum atq; bonum: idémq; turpe atque malum. POL. Non certè. SOC. Quid autem pulchra omnia ſcilicet corpora, colores, figuras, voces, ſtudia, nunquid ipſe ad nihil reſpiciens appellas pulchra, an ad aliquid? Vt ecce primò quidem corpora pulchra, nónne aut propter vtilitatem dicis eſſe pulchra, atque ad id pulchra cuius vſui ſeruiunt: aut propter aliquam voluptatem, videlicet quòd delectent aſpicientes? An habes præterea quicquam aliud quod de corporis pulchritudine dici poſſit? POL. Nihil aliud. SOC. Nónne & alia ſimiliter omnia ſiue figuras ſiue colores, vel propter aliquam voluptatem, vel vtilitatem, aut vtraque, pulchra appellas? POL. Ita prorſus. SOC. Et voces præterea, & quæ ad muſicam pertinẽt, cuncta ſimiliter? POL. Ita. SOC. Quinetiam ſtatuta legum & ſtudia non ob aliam cauſam pulchra ſunt, quàm quòd aut conferũt, aut, delectant, aut vtrunque efficiunt. POL. Non, vt mihi quidem videtur. SOCR. Denique de diſciplinarum pulchritudine idem exiſtimamus? POL. Idem prorſus. & pulchrè quidem nũc definis, ô Socrates, pulchrum delectatione & conferente bono definiens. SOCRA. Nónne turpe contrario, ſcilicet dolore,

Proponitur diſputandum vtrũ deterius ſit facere iniuriã, an pati.

Pulchra ſunt quę cunque aut vtilitatem, aut voluptatem, aut vtrũque afferunt.

Peius eſt ſe iniuriã inferre quàm pati.

ac ma-

ac malo, id eſt detrimento definiendũ? POL. Neceſſe eſt. SOC. Quoties igitur è duobus pulchris alterũ pulchrius eſt, vel altero illorum, aut ambobus excedens pulchrius eſt, ſcilicet aut delectatione, aut vtilitate, aut ambobus. POL. Prorſus. SOC. Rurſus quãdo duorum turpium alterum tupius eſt, vel dolore, vel detrimento excedens eſt turpius. An non neceſſe eſt? POL. Ita. SOC. Age itaque quomodo paulò antè de inferenda accipiendáque iniuria dicebatur? an non dicebas pati iniuriam eſſe deterius, facere verò turpius? POL. Dicebam equidem. SOC. Si ergo facere turpius eſt quàm pati, aut moleſtum quidem eſt, ac moleſtia ſuperans turpius eſt, aut prauitate aut vtriſq;, nónne id etiam neceſſarium? POL. Quidni? SOC. Primò quidem conſideremus an moleſtia ſuperet: doleántq; magis qui inferũt, quàm qui patiuntur iniuriam. POL. Nullo pacto. SOC. Quare non excedit dolore. POL. Non apparet. SOC. Si non dolore, nec étiam ambobus. POL. Non videtur. SO. Ergo altero. POL. Altero. SOC. Malo igitur itaque detrimento. POL. Apparet. SOC. Quamobrem iniuriam facere excedens detrimẽto deterius erit, quàm pati. POL. Manifeſtum eſt. SOC. Nónne & à multis hominibus, & abs te ſupra concedebatur turpius eſſe inferre iniuriam quàm accipere? POL. Ita. SOC. Nunc etiã apparuit eſſe deterius? POL. Apparuit. SOC. Eligáſne tu magis id quod deterius turpéq; eſt quàm id quòd minus? Ne pigeat reſpondere Pole: nihil enim obfuerit: ſed te rationi tanquã medico cõmittas ingenuè: atque reſpõdẽdo aut cõcede quæ dico, aut nega? POL. Nũquam, ô Socrates, iſtud eligerem. SOC. Alium verò quenquam id recepturum putas? POL. Mihi quidem per hanc rationem non videtur. SOC. Quamobrẽ vera dicebã: neq; me, neq; te, neq; alium quenquam recepturũ facere iniuriam magis quàm pati, vtpote quod ſit deterius. POL. Apparet. SOC. Vides ergo Pole, facta argumentorũ comparatione, ea inter ſe maximè diſcrepare. Nam tibi quidem alij præter me omnes aſſentiuntur, mihi verò ſolus ipſe ſufficis aſſentiendo atq; teſtificãdo, cuius ſolius ſuffragium ſentẽtiámq; rogaui, cæteros verò miſſos facio. Atque id quidẽ ſic habeto. Poſt hęc autem quod ſecundo loco inter nos dubitabatur, iam conſideremus, vtrum iniuriantem pœnas dare maximũ ſit malorum, vt ipſe putabas: an maius non dare, quæ mea erat ſententia. Conſideremus autẽ hoc pacto. Dare pœnas iniuriarum, atq; iuſtè puniri cum qui iniuriã facit, num idẽ appellas? POL. Idem. SOC. An potes negare iuſta omnia quatenus iuſta ſunt, eſſe pulchra? Et vide vt reſpõdeas prouidè. POL. Mihi quidem ęquè ac tibi videtur. SOC. Id quoque animaduerte, an ſiquis agat quippiã, neceſſe ſit eſſe aliquid patiens ab ipſo agente. POL. Videtur. SOC. An ergo & hoc pati oportet, quod agens agit: & tale inſuper quale agit ipſum? Huiuſmodi autẽ quiddam dico ſi quis pulſet, neceſſe eſt aliquid inde pulſari? POL. Neceſſe. SOC. Atq; ſi vehemẽter, aut velociter pulſet, ſimiliter pulſari pulſatũ? POL. Similiter. SOC. Talis ergo paſſio ineſt pulſato, qualem efficit pulſans? POL. Omnino. SOC. Et ſi quid comburat quis, oportet aliquid inde comburi? POL. Oportet. SOC. Atſi vehemẽter exurat, &, vt ita dixerim, acerbo cũ dolore, ſimiliter & vri quod vritur, quemadmodum vrit vrens? POL. Prorſus. SOC. Similiter ſi quis ſecat, ſecatur etiã aliquid? POL. Ita. SOC. Ac ſi lata vel profunda, aut doloroſa ſit ſectio, tali neceſſe eſt quod ſecatur ſectione ſecari, quali ſector ipſe ſecat. POL. Videtur. SOC. Conſidera verò ſummatim, an quod modò dicebã, in cunctis confiteare: videlicet quale aliquid agẽs agit, tale quiddã pati patiẽs. POL. Confiteor. SOC. His ergo cõceſſis reſponde, num pœnas dare, ſit pati aliquid, aut agere. POL. Pati. SOC. Nónne & à quodã agente? POL. Cõſtat, ab ipſo videlicet puniente. SOC. Qui autem rectè punit, nónne iuſtè punit? POL. Iuſtè. SOC. Iuſta faciẽs, nécne? POL. Iuſta. SOC. Ergo qui punitur, dum iniuſtitiæ dat pœnas, iuſta patitur. POL. Apparet. SOC. Iuſta verò dictum eſt eſſe pulchra. POL. Prorſus. SOC. Horũ igitur alter quidẽ pulchra facit: alter verò, ſcilicet punitus, pulchra patitur. POL. Sic eſt. SOC. Quòd ſi pulchra, etiã bona. Nam vel iucũda illa ſunt, vel vtilia. POL. Neceſſe eſt. SOC. Bona ergo patitur quiſquis iuſtè punitur. POL. Videtur. SOC. Id ergo ſibi prodeſt. POL. Cõfert. SOC. An non, vt quo pacto iudico explicẽ, meliorẽ reportat animum, ſi quidem iuſtè punitur? POL. Conſentaneũ eſt. SOC. Ergo qui luit pœnas, à prauitate animæ liberatur. POL. Certè. SOC. Itaq; maximo liberatur malo. Eodẽ autem pacto cõſidera: in pecuniarum collectione aliúdne hominis malũ videas quàm paupertatẽ? POL. Hanc ipſam. SOC. In corpore autẽ malũ dices imbecillitatem, morbũ, deformitatẽ, cæteráq; eiuſmodi? POL. Equidem. SOC. Nónne & in anima malum aliquod eſſe cẽſes? POL. Quidni? SOC. Id verò nónne vocas iniuſtiam, inſcitiam, timiditatem, & alia generis eiuſdem? POL. Maximè. SOC. Cùm igitur hæc tria ſint, pecunia, corpus, anima: tria horum eſſe dixiſti mala: paupertatem, morbum, iniuſtitiã. POL. Certe. SOC. Horum verò malorum quódnam turpiſſimum? Nónne iniuſtitia? &, vt ſummatim dicã, animæ vitium? POL. Maximè. SOC. Quòd ſi vitium animi turpiſſimum eſt, ergo & peſſimum. POL. Qua ratione hoc ais, ô Socrates? SOC. Hac vtiq;, ſemper quod turpiſſimum eſt, vel quia dolorẽ, vel quia detrimentum infert maximum, vel quia facit vtraq;, turpiſſimum eſt: quemadmodum ex iis quæ in ſuperioribus conceſſa ſunt, apparet. POL. Sanè. SOC. Turpiſſimum verò eſſe iniuſtitiam & omne animi vitiũ, nónne nobis concedebatur? POL. Certè. SOC. Quare aut quia moleſtiſſimum eſt, & moleſtia ſuperás, idcirco horum turpiſſimum eſt: aut quiá detrimentum affert, aut prorpter vtrunque. POL. Sic oportet. SOC. Nunquid moleſtius eſt iniuſtũ eſſe, intemperatum, ignauum, imperitum, quàm paupertate morbóq; premi? POL. Non certè quantum ex his coniicitur. SOC. Quoniã igitur incredibili quadam mirabiliq; magnitudine detrimenti atq; mali vitiũ animæ cætera ſuperat mala, idcirco omnium eſt turpiſſimũ: quandoquidẽ non dolore excedit, vt ipſe ais. POL. Sic apparet. SOC. Iam verò quod maximo excedit damno, maximum omniũ eſt malorum. POL. Ita eſt. SOC. Quamobrem iniuſtitia, intemperantia, cæteráq; improbitas animæ, malũ eſt omnium maximum. POL. Videtur. SOC. Quænam ars à paupertate nos liberat? Nònne quæſtuaria? POL. Hæc ipſa. SOC. Quæ verò à morbo? an non medicina? POL. Hæc ſanè. SOC. At quænam à prauitate & iniuſtitia? Sin minus id tibi ſuccurrit, ita conſidera: quónam, & ad quos potiſſimũ ducimus morbis corporeis laborantes? POL. Ad medicos, Socrates. SOC. Quò autem iniuriantes atq; diſſolutos? POL. Ad iudices. SOC. Vt videlicet puniãtur. POL. Aſſentior. SOC. Nónne qui rectè puniũt, iuſtitia quadam freti puniunt? POL. Proculdubio. SOC. Quæſtuaria

Vtrum ſit maximũ malorũ inferentẽ iniuriæ, pœnas dare, an non dare.

Quale aliquid agens agit, tale quiddam pati patiens.